

Stenografični zapisnik

šestnajste seje

deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dne 5. maja 1899.

Navzoči: Prvosednik: Deželni glavar Oton pl. Detela. — Vladni zastopnik: c. kr. deželni predsednik ekseclenca baron Viktor Hein in c. kr. deželne vlade tajnik Viljem Haas. — Vsi članovi razun: knezoškof dr. Anton Bonaventura Jeglič, Andrej Kalan, dr. Danilo Majaron. — Zapisnikar: Deželni tajnik Jožef Pfeifer.

Dnevni red:

1. Branje zapisnika XV. deželnozbornske seje dne 2. maja 1899. l.
2. Naznanila deželnozbornskega predsedstva.
3. Priloga 63. Poročilo deželnega odbora o nameravani lokalni železnici Trebnje-Tržišče.
4. Ustno poročilo upravnega odseka o uvrstitvi občinske ceste Rakek-Ivanjeselo-Laze-Martinjehrib-Dolenji Logatec med okrajne ceste (k prilogi 57.).
5. Priloga 61. Poročilo upravnega odseka o razdružitvi občine Turjak v dve samostojni občini Turjak in Rob (k prilogi 34.) ter o prošnji občine Turjak, da se združitev opusti.
6. Ustno poročilo finančnega odseka o proračunu kranjske kmetijske sole na Grmu za leto 1899. (k prilogi 33.).
7. Ustno poročilo finančnega odseka o nameravanem vodovodu za Novomesto in okolico (k prilogi 52.).
8. Ustno poročilo finančnega odseka glede najetja posojila v znesku 32.000 gld. za mestno občino ljubljansko v svrhu delnega pokritja neke kupnine (k prilogi 55.).
9. Ustno poročilo finančnega odseka glede najetja posojila v znesku 800.000 gld. za deželno stolno mesto Ljubljano (k prilogi 54.).
10. Ustno poročilo finančnega odseka o peticijah, in sicer:
 - a) o prošnji posestnikov iz vasi Lobčec, občina Žalina, za podporo za zgradbo vodnjaka;
 - b) slovenskega delavskega stavbnega društva za podporo v svrhu pokritja upravnih stroškov;
 - c) o prošnji dramatičnega društva v Ljubljani za izvanredno podporo 1500 gld.;
 - d) občine Planina pri Vipavi za podporo za zgradbo nove občinske poti od vasi Dolenje do Britih.

Stenographischer Bericht

der sechzehnten Sitzung

des krainischen Landtages

in Laibach

am 5. Mai 1899.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Otto von Detela. — Regierungsvertreter: K. k. Landespräsident Excellenz Victor Freiherr von Hein und k. k. Landesregierungssecretär Wilhelm Haas. — Sämmtliche Mitglieder mit Ausnahme von: Fürstbischöf Dr. Anton Bonaventura Jeglič, Andreas Kalan, Dr. Danilo Majaron. — Schriftführer: Landschaftssecretär Josef Pfeifer.

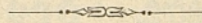
Tagesordnung:

1. Lesung des Protokolles der XV. Landtagsitzung vom 2. Mai 1899.
2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.
3. Beilage 63. Bericht des Landesauschusses, betreffend die projectierte Localbahn Treffen-Terzise.
4. Mündlicher Bericht des Verwaltungsauschusses, betreffend die Einreichung der Gemeindefrage Rakek-Eibenschujs-Laze-Martinjehrib-Unterloitsch in die Kategorie der Bezirksstraßen (zur Beilage 57).
5. Beilage 61. Bericht des Verwaltungsauschusses, betreffend die Theilung der Ortsgemeinde Auersperg in die selbständigen Ortsgemeinden Auersperg und Rob (zur Beilage 34.) und über die Petition der Gemeinde Auersperg, daß die Theilung unterbleiben möge.
6. Mündlicher Bericht des Finanzauschusses über den Vorschlag der krainischen landwirtschaftlichen Schule in Stauden für das Jahr 1899 (zur Beilage 33).
7. Mündlicher Bericht des Finanzauschusses über die projectierte Wasserleitung für Rudolfswert und Umgebung (zur Beilage 52).
8. Mündlicher Bericht des Finanzauschusses, betreffend die Bewilligung zur Aufnahme von 32.000 fl. für die Stadtgemeinde Laibach behufs theilweiser Deckung eines Kaufschillings (zur Beilage 55).
9. Mündlicher Bericht des Finanzauschusses, betreffend die Bewilligung zur Aufnahme eines Anlehens von 800.000 fl. für die Landeshauptstadt Laibach (zur Beilage 54).
10. Mündlicher Bericht des Finanzauschusses über Petitionen, u. zw.:
 - a) der Inassen aus der Ortschaft Lobčec, Gemeinde Schalna, um Subvention behufs Errichtung eines Brunnens;
 - b) des slovenischen Arbeiter-Bauvereines in Laibach um Subvention zur Deckung der Verwaltungskosten;
 - c) des dramatischen Vereines in Laibach um Bewilligung einer außerordentlichen Subvention per 1500 fl.;
 - d) der Gemeinde Planina bei Wippach um Subvention behufs Errichtung eines neuen Gemeindeganges von der Ortschaft Dolenje bis Britich.

11. Ustno poročilo upravnega odseka v zadevi razdružitve selske občine Bled v samostojni občini Bled in Ribno (k prilogi 53.). 12. Ustno poročilo odseka za letno poročilo deželnega odbora, in sicer: o § 11.: Različne stvari.	11. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend die Theilung der Ortsgemeinde Weldeš in die selbständigen Gemeinden Weldeš und Reifen (zur Beilage 53). 12. Mündlicher Bericht des Rechenschaftsberichts-ausschusses über den Rechenschaftsbericht, und zwar über § 11: Verschiedenes.

Začetek seje ob 10. uri 25 minut dopoldne.

Beginn der Sitzung um 10 Uhr 25 Minuten Vormittag.

Deželni glavar:

Proglašam sklepčnost visoke zbornice ter otvarjam sejo.

Prosim gospoda zapisnikarja, da prečita zapisnik zadnje seje.

1. Branje zapisnika XV. deželnozborske seje dne 2. maja 1899. l.**1. Lesung des Protokoll der XV. Landtags-Sitzung vom 2. Mai 1899.****Tajnik Pfeifer:**

(Bere zapisnik XV. seje v slovenskem jeziku. — Liesz das Protokoll der XV. Sitzung in slovenischer Sprache.)

Deželni glavar:

Želi kdo gospodov kak popravek v ravnokar prečitanem zapisniku?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, izrekam, da je zapisnik zadnje seje potrjen.

2. Naznanila deželnozborskega predsedstva.**2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.****Deželni glavar:**

Naznanjam, da se je gospod poslanec kanonik Kalan upravičil, da se zaradi službenih zadržkov ne more udeležiti današnje seje.

Točka:

3. Priloga 63. Poročilo deželnega odbora o nameravani lokalni železnici Trebnje-Tržišče.**3. Beilage 63. Bericht des Landesauschusses, betreffend die projectierte Localbahn Treffen-Tržiše.**

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanz-ausschusse zugewiesen.)

Daljnja točka je:

4. Ustno poročilo upravnega odseka o uvrstitvi občinske ceste Rakek-Ivanjeselo-Laze-Martinjhib-Dolenji Logatec med okrajne ceste (k prilogi 57.).**4. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend die Einreihung der Gemeindefraße**

Rakek = Gibenschuß = Laze = Martinjhib = Unterloitsch in die Kategorie der Bezirksstraßen (zur Beilage 57).

Poročevalec Jelovšek:

Visoka zbornica! V imenu upravnega odseka mi je čast poročati o prilogi št. 57. deželnega odbora, glede uvrstitve občinske ceste Rakek-Ivanje Selo-Laze-Martinjhib-Dolenji Logatec med okrajne ceste.

Občini Planina in Dolenji Logatec sta s pritjevanjem okrajnega cestnega odbora že dne 24. novembra 1891 prosili, da bi se nekdanja državna cesta, ki pelje od Dol. Logatca do Laz in potem čez Ivanje Selo na Rakek, uvrstila med okrajne ceste. Ta pot, katero že mnogo desetletij nasipa po zimi edino le sneg, postala je tako zapuščena, da v istini ni za nobeno rabo.

Nekdaj široka državna cesta je sedaj na posameznih mestih komaj 1·70 m široka in žlebu podobno izvožena. Vidi se, kako štrle skale deloma vspretno s cestiščem do 30 cm naravnost ali pa poševno čez cesto. O gramozu, ki je te skale pokrival, ni sledu več.

Po takej cesti v resnici ni mogoče voziti. Cestni odbor Logaški omenja v svojem poročilu, da je ta cesta potrebna Logateu, Lazam, Ivanjemu Selu in okolici tako živo, kakor človeku oko in ribi voda.

Dne 20. decembra 1895 prosil je Logaški cestni odbor, da bi se ta cesta deloma popravila in preložila ter potem uvrstila med okrajne ceste.

Troški bi znašali 47.000 gld. Visoki deželni zbor je dne 16. januarija 1896 sklenil, to prošnjo izročiti deželnemu odboru, da to zadevo preišče in da poizve, koliko bi stala imenovana cesta, ako se na stari progji brez preložitve popravi.

Cestni odbor Logaški, uvažujoč potrebo te ceste, hotel je bolj na tihem preskrbeti potrebni denar, ter je radi tega vže 2. decembra 1897 razposlal občinam razglase, da se bo v letu 1898. pobirala 18% naklada za vzdrževanje okrajnih in deželnih cest. Zamolčal pa je, da se misli znesek 650 gld. in preostanek prejšnjega leta v znesku 800 gld. porabiti v to, da se poprej imenovana občinska pot popravi. V seji 29. januarija 1898 pa je cestni odbor šele faktično sklenil 18% naklado, ter zavračal vse pritožbe zoper to naklado, kakor zamujene. Tako ravnanje je pa povzročilo upor raznih občin in 24. februarija 1898 imel sem čast visoki zbornici poročati o neki taki pritožbi občin Gorenji Logatec, Rovte in Hotederšica.

Razmere so pa danes druge.

Med tem časom so se vsled odredbe c. kr. justičnega ministerstva poleg selske občine Žilce v sodnem okraju Lož izločile tudi katastrski občini Rakek in Unec iz selske občine Planina in potemtakem tudi iz sodnega okraja Logaškega ter odkazale okolišu sodnega okraja Cerknica. Vsled tega spremenila sta se tudi okoliša obeh cestnih skladovnih okrajev z ozirom na njiju obseg, tako da se nahaja zdaj od obstoječe, okoli 14·5 km dolge ceste okoli 8·6 km v sodnem in cestnem okraju Logaškem, 5·9 km pa v sodnem in

cestnem okraju Cerkniskem, oziroma v novo ustanovljeni, v ta okraj spadajoči selski občini Rakek. Ker so torej nastale drugačne razmere, se glede rešitve vprašanja ni moglo smatrati Logaški okrajni cestni odbor edino merodajnim faktorjem in je moral deželni odbor v tem oziru zaslišati tudi okrajni cestni odbor Cerkniški. Ko sta se med tem časom oba novoizvoljena okrajna cestna odbora, katerih opravilna doba je tudi že potekla, konstituirala, naročilo se jima je, da v ta namen brez odloga odredita seji, da se posvetujeta in sklepata glede uvrstitve ceste Rakek-Ivanje Selo-Laze-Martinj Hrib-Dolenji Logatec med okrajne ceste in da povesta svoje mnenje o potrebi projektovane, na 47.000 gld. proračunjene poprave te ceste.

Sedanji Logaški okrajni cestni odbor se je v svoji seji z dne 2. marcija t. l. tako, kakor oni pred njim, prav odločno izrekel za uvrstitev vse proge med okrajne ceste.

Poleg tega je okrajni cestni odbor na predlog enega člana sklenil, da je pri deželnem odboru vložiti prošnjo radi uvrstitve od Laz do državne ceste pri Planini držeče občinske ceste med okrajne ceste. Temu sklepu pritrnil je prej omenjeni član cestnega odbora s pristavkom, da naj se v slučaju, ako se uvrsti med okrajne ceste občinska cesta Dolenji Logatec-Laze-Rakek, potem uvrsti med okrajne ceste tudi zadnje navedena cesta.

Cerkniški okrajni cestni odbor bavil se je s to zadevo v svoji seji z dne 3. marcija t. l. in se je z večino glasov izrekel tako proti popravi, kakor tudi proti uvrstitvi večkrat omenjene ceste med okrajne ceste, in sicer med drugim s to motivacijo, da je ta cesta, od časa izločitve sedanjega sodnega okraja Cerkniskega iz Logaškega sodnega okraja, za Cerkniški okraj brez vsakega pomena. Vas Ivanje Selo, na katero bi se moralo ozirati, ima zvezo z Rakekom po občinski cesti, ter je okrajni cestni odbor pripravljen, dovoliti tej podobni za vzdrževanje te zvezne proge podporo iz okrajnega cestnega zaklada.

Od stroškov 9450 gld. cele 14½ km dolge ceste odpade delno na progo Logaško 8.6 km, kar bi stalo 6600 gld. in na progo, spadajočo pod okraj Cerknico, pa 5.9 km pa 2850 gld.

Če bi se izvršila projektovana, na 47.000 gld. proračunjena poprava, bi bila potem cesta 15.2 km dolga, odnosno dolžina Logaške delne proge znašala bi 9.3 km, Cerkniske pa 5.9 km ter bi morala v pokritje navedene potrebščine prispevati oba okrajna cestna zaklada, in sicer Logaški delni znesek 28.300 gld., Cerkniški pa delni znesek 18.700 gld. Ti veliki stroški niso v nikakem pravem razmerju s prometom, ki se bo na tej cesti nahajal. Cerkniški del 5.9 km pa sploh ni za upoštevati, ker ni tam take potrebe za okrajno cesto, kar dotični cestni odbor sam pripozna.

Upravni odsek predlaga:

«Visoki deželni zbor izvoli skleniti:

1.) Od občinske ceste, ki se nahaja zdaj v cestnih okrajih Cerknica in Logatec in drži od Rakeka čez Ivanje Selo, Laze, Martinj Hrib do Dolenjega Logatca, se delna, v cestnem okraju Logaškem se nahajajoča, okoli 8.6 km dolga proga med Lazami in Dolenjim Logatcem uvrsti med okrajne ceste.

2.) Logaškemu okrajnemu cestnemu odboru se v pokritje stroškov za pripravo pod 1. imenovane ceste v dobro stanje dovoli podpora 1000 gld. iz kredita za cestne namene.

3.) Logaškemu okrajnemu cestnemu odboru se naroča, da prevzame ad 1. imenovano cesto v svojo neposredno oskrbo in da skrbi za to, da se pripravi ta cesta v dobro vozno stanje.

4.) Deželnemu odboru se naroča, da radi izvršitve teh sklepov potrebno ukrene.»

Deželni glavar:

Otvorjam razpravo.

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu upravnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Na vrsto pride točka:

5. Priloga 61. Poročilo upravnega odseka o razdružitvi občine Turjak v dve samostojni občini Turjak in Rob (k prilogi 34.) ter o prošnji občine Turjak, da se razdružitve opusti.

5. Beilage 61. Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend die Theilung der Ortsgemeinde Auersperg in die selbständigen Ortsgemeinden Auersperg und Rob (zur Beilage 34) und über die Petition der Gemeinde Auersperg, daß die Theilung unterbleiben möge.

Poročevalec Božič:

Visoka zbornica! Sedanja selska občina Turjak v Kočevskem političnem okraju obstoji iz štirih davčnih občin: Turjak, Osolnik, Selo in Krvava Peč. Cela občina šteje 2942 prebivalcev, plačuje 3409 gld. 43 kr. direktnega davka in obstoji iz 42 vasij. Občina je torej zelo razsežna.

Trg Turjak in drugih k davčni občini Turjak pripadajočih vasij je že 12. januarija 1897 vložilo pri deželnem odboru prošnjo, da bi se davčna občina Turjak izločila iz sedanje krajne občine ter ustanovila kot samostojna selska občina Turjak. Prosilci se sklicujejo na veliko razsežnost in na neugodne terenske in prometne razmere sedanje občine ter povdarjajo, da je bila davčna občina Turjak do leta 1866. samostojna občina.

Prošnjo je podpisal tudi že mnogoletni župan na Podhojnem hribu. Kako razsežna je sedanja občina, razvidno je iz tega, da je od Bukovice pri Krvavi Peči do Velikega Ločnika pri Turjaku 4½ ure hodá, do Turjaka pa 4 ure. Iz tega sledi, da bi bilo za pre-

bivalce iz Krvave Peči in Sela jako neugodno, ako bi se sedež županstva premestil recimo na Turjak, ravno tako pa tudi za davčno občino Turjak, ako bi se sedež županstva slučajno premestil v Krvavo Peč ali Selo. Davčna občina Turjak se razprostira večinoma proti nižavi ob deželni cesti proti Velikim Laščam, kjer se nahajajo okrajno sodišče in drugi uradi. Prebivalci iz Turjaka imajo bližje do Lašič nego do Podhójnega hriba. Seveda umestnejši sedež županstva bi bil na Rašici, a tega pri sedanjih razmerah ni doseči. Občinski odbor je v seji dne 3. marcija sklepal o razdružitvi sedanje občine Turjak. Pri tej priliki se je 10 odbornikov izreklo za to, da se davčna občina Turjak izloči iz sedanje občinske zveze, ter ustanovi kot samostojna občina Turjak, 12 odbornikov, torej večina, pa je bila za to, da naj se občina z ozirom na terênske razmere razpolovi tako, da se ustanovi iz davčnih občin Turjak in Osolnik jedna občina, iz davčnih občin Krvava Peč in Selo pa druga samostojna občina — Rob. Za to delitev so glasovali tudi vsi občinski odborniki iz davčnih občin Krvava Peč in Selo, kar je popolnoma naravno, kajti ni mogoče misliti si, da bi prebivalci iz daljnih vasij ne glasovali za to, da bi imeli sedež županstva nekoliko bližje nego doslej. Načelnega nasprotstva pri tem ni bilo, ampak šlo se je le za razdelitev občine na en ali drug način. Obveljal je predlog, da se občina Turjak razpolovi. Dne 14. aprila 1898. vložilo pa je osem oseb pri deželnem odboru pritožbo proti sklepu občinskega odbora z dne 3. marcija; to pritožbo je podpisalo poleg treh drugih posestnikov pet občinskih odbornikov, ki so bili pri sklepu občinskega odbora ostali v manjšini. V tej pritožbi se trdi, da se dotični sklep ni pravilno napravil, da niso bili vsi odborniki o seji pravilno obveščeni, priznava se pa, da je sedanja občina res velika in obširna, mislijo pa pritožniki zajedno, da bi se z delitvijo upravni troški podvojili. Nadalje naglašajo neugodne katastrske, šolske in farne razmere, in končno to, da se nahaja na Robu šola in župnija in da sploh ves promet teži proti Robu. Temu nasproti treba pripomniti, da leži vas Rob na visokem hribu, in da šteje samo 96 prebivalcev. Še bolj oddaljen za vasi v nižavi je kot sedež županstva Podhójni hrib z 68 prebivalci. Davčna občina Osolnik je najmanjša ter šteje samo 550 duš. K tej občini spadajočim vasem, katere gravitujejo proti Turjaku, oziroma proti Rašici in Velikim Laščam, leži Rob takorekoč za hrbtom. To velja osobito glede vasij Javorje, Mali Osolnik, Podlog in Sernjak. Glede Dolšakov in Velikega Osolnika bi bilo omeniti, da bi se tema vasa lahko pri prihodnji ureditvi katastrskih razmer ustreglo na ta način, da se priklopita davčni občini Selo, ker že njihova naravna lega kaže na to, da treba to davčno občino zaokrožiti.

Glavni kraji sedanje občine Turjak so: trg Turjak z 263 prebivalci, vas Rašica z 222 prebivalci, vas Male Lašče z 227 prebivalci, vas Selo s 185 prebivalci, vas Veliki Osolnik s 184 prebivalci, vas Krvava Peč s 154 prebivalci.

Vsi ti kraji, izvzemši Veliki Osolnik, so za razdelitev v napominanem smislu in pritožniki v svoji pritožbi izrečno priznavajo, da so odborniki in namestniki iz

davčnih občin Krvava Peč in Selo glasovali za razdelitev v dve polovici.

Zadevajoč pritožbo z dne 14. aprila 1898. l. proti sklepu občinskega odbora z dne 3. marcija 1898. l. je le toliko omeniti, da to za rešitev tega vprašanja ni nobene važnosti, kajti deželni zastop na ta sklep, pa naj je tudi v najpriljubnejši obliki storjen, ni vezan. Po tem sklepu v zvezi s prvotno peticijo je le dokazano mnenje in želja ogromne večine prebivalstva sedanje občine Turjak.

Razdružitvi sedanje občine Turjak tudi c. kr. deželna vlada ne ugovarja. Z dopisom z dne 7. julija l. 1898., št. 8504. je ona namreč izjavila, da ne ugovarja razdružitvi v dve samostojni občini, ker se sedanja občinska zveza z 42 vasmimi ne bo mogla trajno vzdržati. Vendar pa tudi nameravana razdružitve ne bo trajno zadoščala, ter se bo prej ali slej moralo gledati na to, da se spremeni tudi sedanji obseg katastrskih, šolskih in farnih občin. Temu nasproti je treba naglašati, da res obstoje nedostatki tako glede katastrskih, kakor tudi glede šolskih in farnih občin. Znano je pa, da provzročča delitev katastrskih občin mnogo težav, še več pa delitev farnih občin. Vendar pa treba pred očmi imeti, da te razmere že tudi sedaj obstoje, in da razdružitve občine Turjak nikakor ne vpliva na razmerje glede všolanja, vfaranja in katastra in na prihodnjo uredbo teh razmer.

Vasi Rašica in Male Lašče sta všolani v Velike Lašče in poslednja vas je tudi tja vfarana, vas Rašica pa je vfarana v Škocijan v ljubljanskem političnem okraju. Istotako spadata vasi Mali Osolnik in Javorje pod župnijo Škocijan, všolana pa je cela davčna občina Osolnik na Rob. Znano je, da v zimskem času šola na Robu ne zadošča, zlasti pa, da je tedaj pouk otrok iz Krvave Peči in iz Sela tako pomanjkljiv, da se je začelo misliti na ustanovitev samostojne šole na Turjaku, a nič manj ne bo treba misliti tudi na ustanovitev šole za vasi Selo in Krvava Peč, s čemur bodo ti pomisleki proti razdružitvi občine Turjak odpadli.

Končno je omeniti še peticije, katero so posestniki iz vasij: Dolšake, Veliki Osolnik in Rob izročili deželnemu zboru dne 21. aprila t. l., v kateri ugovarjajo vsaki razdružitvi občine Turjak. Ta peticija se sklicuje na že preje navedene razloge, torej na neugodne katastrske razmere, na šolske in farne razmere, zlasti pa se naglašja, da teži promet iz davčne občine Osolnik na Rob.

Iz te peticije je razvidno, da se razdružitvi upirajo v prvi vrsti le prebivalci tistih vasij, ki so v neposredni bližini sedanjega sedeža županstva. Opomniti moram, da se nahajajo največ občinskih odbornikov v tej okolici, tako n. pr. ima vas Dolšake z 59 prebivalci 4 občinske odbornike, vas Rašica pa, ki šteje 222 prebivalcev, pa nima niti jednega samega.

Omenil sem že, da bi bilo za Veliki Osolnik in Dolšake ugodnejše, ako bi ti vasi ostali v sedanji zvezi, odnosno, ako bi se davčni občini Osolnik pridružili še davčni občini Krvava Peč ali Selo, tako, da bi potem vse te tri davčne občine tvorile jedno samo selsko občino, toda to stališče bi bilo presebično, kajti nedostatki, ki se tu nahajajo, obstojé po drugih

vaseh v še veliko večji meri, nego v Velikem Osolniku in Dolšanih, kajti pri teh se gre le za to, ali imajo $\frac{1}{4}$ ure bližje do sedeža županstva na Turjaku ali na Robu. Ako se čutite ti dve vasi toliko prizadeti, se bo njihovim težnjam lahko odpomoglo pri prihodnji ureditvi katastra tako, da se vasi Dolšake in Veliki Osolnik pridružita davčni občini Selo in bota potem obe spadali pod županstvo na Robu.

Ker boste torej selska občina Turjak, obstoječa iz davčnih občin Turjak in Osolnik, in selska občina Rob, obstoječa iz davčnih občin Selo in Krvava Peč, po davčni moči kakor tudi glede prebivalstva dovelj krepki, kajti selska občina Turjak bo imela po name-ravani delitvi še vedno 1709 duš in bo plačevala 2041 gld. 61 kr. direktnega davka, selska občina Rob pa bo štela 1233 duš in plačevala 1367 gld. 82 kr. direktnega davka, in ker napominana razdružitev nikakor ne prejudicira prihodnji ureditvi katasterskih, šolskih in farnih razmer, usojam si v imenu upravnega odseka predlagati:

«Visoki deželni zbor izvoli skleniti:

- 1.) Priloženemu načrtu zakona se ustavno pritrdi.
- 2.) Deželnemu odboru se naroča, da načrtu izpoljuje Najvišje potrjenje.

Der hohe Landtag wolle beschließen:

- 1.) Dem beiliegenden Gesetzentwurfe wird die verfassungsmäßige Zustimmung erteilt.
- 2.) Der Landesaußschuß wird beauftragt, demselben die Allerhöchste Sanction zu erwirken.»

Deželni glavar:

Otvarjam splošno razpravo.

Gospod poslanec Pakiž ima besedo.

Poslanec Pakiž:

Visoki zbor! Ravno kar smo čuli poročilo gospoda poročevalca o razdružitvi občine Turjaške. Mislim, da so vsi gospodje enega mnenja z menoj, da je gospod poročevalec v nekakšni posebni svetlobi prinesel svoje poročilo, pa gospoda moja, ta svetloba je bila po mojem mnenju od ene strani vendar nekako temna in kdor hoče izvedeti resnico, mora slišati dva zvona. Občina Turjaška obstoji iz štirih podobčin, ter leži — v tem oziru pritrjujem gospodu poročevalcu — na deželni cesti in v ravnini blizu turjaške graščine. Pa gospod poročevalec ni omenil tistih dobrot, kakršne ima podobčina Turjak. Namreč podobčina Turjak ima nekakšne stare ustanove od bivših starih gospodov grofov za bolne ostarele in ima svojo hišo za take ostarele. Druge vasi pa nimajo drugega, kakor samo revščino. Vzemimo vasi Selo in Krvava Peč. Ležita v hribovju, pa drugega nimata, kakor revščino in pa, kakor je že gospod poročevalec omenil, davka kakih 1200 do 1300 gld. Ali žalibog, od česa plačujejo ta davek? Drugega nimajo, kakor zemljišča in ta so z davki obložena in — po svojem prepričanju lahko trdim — preobložena. V prvi vrsti že z direktnim davkom. Imel sem čast — prečastiti gospod deželni

glavar naj mi dovoli, da smem to omeniti — iz kolo-voza, mislim, nikakor ne bom prestopil — torej imel sem čast, zastopati ravno tisto ljudstvo, kot ud cenilne komisije, kot ud komiteja, kot ud komisije za klasifi-ciranje in potem tudi kot ud komisije za reklamacije. Gospoda moja, udje komisije so spoznali preobreme-njenje in so zemljišča postavili v najzadnje razrede.

Kjer so zemljišča v najzadnjih razredih, morete si misliti, da je tam kraj slab, da je zemlja slaba, da je prihodek slab. Ob času žetve, ko se poljski pridelki spravljajo, se pogostoma zgodi, da gospodinja vpraša moža: Ti gospodar, moke ni, žita ni, denarja ni — preskrbi živeža za družino.

Sedaj pa, gospoda moja, preidem na to, kar sem prej omenil, da gospod poročevalec ni vsega na beli dan prinesel. Njegov namen, oziroma namen večine upravnega odseka je, da se sedanja selska občina Turjak razdeli v dve samostojni občini, v katerih eno naj bi spadali podobčini Krvava Peč in Selo, v drugo pa Osolnik in Turjak.

O podobčinah Selo in Krvava Peč sem prej omenil, da sta silno ubožni. Kjer je pa občina ali podobčina ubožna, so seveda tudi ljudje siromaki. S čem bi pa ljudje odslej preskrbovali svoje bolnike, ki si sedaj po občini okrog ljudi iščejo svoj živež? Ker doma ni nobenih pridelkov, ker je obilo davka, ki se že tako težko plačuje, in vrhu temu še doklad, kako pa bodo ljudje skrbeli še za svoje bolnike in ubožce? Dokler je bila vsa občina skupaj, je že še šlo. Drug je drugemu pomagal, oziroma podobčina Turjak, ki je najbolj bogata, je vsem skupaj pomagala. Sedaj pa, gospoda moja, hočete oddeliti in združiti ravno najsiromašnejši podobčini! Osolnik ima še nekaj močnega jedra za plačevanje, pa ravno to podobčino hočete priklopiti bogati Turjaški podobčini! Ali je to pravično, gospoda moja? Po mojem mnenju nikakor ne. Jaz sem zastopnik tamošnjega ljudstva, kakor sem poprej omenil, in sicer — verjemite mi — ne da bi se hotel bahariti, kajti ljudstvo zastopati je križ čez križ, ampak jaz sem to ljudstvo zmiraj zastopal po vesti in vednosti, ga zastopam in ga bom vselej zastopal do konca svojega zastopstva in zato bom stavil predlog, kako naj bi se delitev obstoječe Turjaške občine izvršila. Prosil bi pa prej še visokorodnega gospoda deželnega predsednika ekscelenco barona Heina, da naj bo vendar toliko dobrohoten in milostljiv nasproti siromakom trpinom v Selu in Krvavi Peči, da ne bo priporočal delitve občine na tak način, kakor jo je večina upravnega odseka sklenila. Proti temu se pa po mojem prepričanju ne morem izreči, da naj bi se podobčina Turjak ne prenarodila v samostojno občino in vsled tega se drznem nasproti nasvetu upravnega odseka staviti sledeči predlog:

«Visoki deželni zbor naj sklene:

Iz davčnih občin Turjak, Osolnik, Selo in Krvava Peč obstoječa selska občina Turjak v političnem okraju Kočevskem razdruži se v dve samostojni selski občini, ter se ustanovi iz davčne občine Turjak samostojna selska občina Turjak in iz davčnih občin Osolnik, Selo in Krvava Peč pa samostojno selsko občino Rob.»

Še nekaj mi je omeniti. Tisti strašanski hrib, na katerem leži, kakor je gospod poročevalec omenil, vas Rob, v resnici ni tako strašansko visok, ampak vas Rob stoji v nižavi in le cerkev, župnišče in šolsko poslopje so na hribu, pa visočina ni tako strašanska. Gospodu poročevalcu se tudi strašno lahko vidi, da se bodo pozneje razmetale šolske in farne občine, tako nekakšno, kakor da bi se kvarte igrale. (Živahna veselost. — Lebhaſte Heiterkeit.) To se meni prav čudno zdi. Ampak pomislite vendar, gospoda moja, vasi podobne Osolnik so tako v bližini Krvave Peči in Sela, da bi se lahko tja kako kroglo vrglo. Ali bi torej ne bila velika krivica, ako se Osolnik ne priklopi tema dvema podobčinama? Torej bi visoki zbornici prav toplo priporočal, da glasuje za moj predlog, o katerem imam upanje, da bo enoglasno sprejet (Odobranje na levi — Beifall links).

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo predlog gospoda poslanca Pakiža, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Predlog je zadosti podprt in je torej v razpravi. Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Višnikar ima besedo.

Poslanec Višnikar:

Kot poslanec Turjaške občine si štejem v dolžnost, da tudi jaz spregovorim nekoliko o tej zadevi in to tem bolj, ker se je že pred menoj oglasil tovariš in sozastopnik te občine, gospod poslanec Pakiž. Resnica je, da je pri takih zadevah slišati dva zvona, da se resnica prav spozna. Jaz se v lokalnih vprašanjih navadno strinjam z gospodom tovarišem Pakižem in obžalujem, da mu danes ne morem v vsem pritrčiti. Moje načelo je, da se taka vprašanja presojuje in razsojuje samo iz gospodarskega stališča. Gospoda moja, mi smo vsi prepričani, da vsem ne bomo ustregli, ako razdružitev zavržemo ali jo pa tako ali tako sklenemo; ako je pa to nemogoče, naj se obrnemo na tisto stran, kjer je ogromna večina ljudstva. Že gospod poročevalec je na široko razkladal, kako razsežna je Turjaška občina, in da je od enega kraja, od Ložke meje do drugega kraja, do meje okraja Ljubljanske okolice proti Pijavi Gorici, 4 do 5 ur hoda. Meni ni znano, ako se v deželi še take občine nahajajo, izvzemši morda tiste občine pri gorenjskih planinah, na katerih pa pač županov ne moremo imeti. Načelno vprašanje delitve te občine tedaj ne more biti težko, v tem smo lahko vsi jedini. Težavnejše je vprašanje, kako naj se občina deli. — Glavni ugovori proti razdelitvi sedanje občine Turjak so farne razmere, šolske razmere in pa večji upravni troški. Ti razlogi ali ugovori so po mojem mnenju neopravičeni, ali vsaj ne tako opravičeni, da bi se moglo nanje ozirati. Občina Turjak šteje zdaj 2942 ali okrog blizu 3000 prebivalcev. Glavni kraji te občine so trg Turjak in vasi Rašica in Male Lašiče ob deželni cesti med Ljubljano in Vel. Lašičami, druge manj važne vasi, ktere bi bilo še omeniti, so Vel.

Osolnik, Selo in Krvava Peč. Opozicija proti nameravani razdružitvi imenovane občine se koncentrira na Robu in bližnji okolici. Že gospod poročevalec je omenil, da je v dotičnih vaseh, na Robu in v Doljšakih največ občinskih zastopnikov, in naravno je, da se tamošnji posestniki upirajo razdružitvi. Jaz bi Doljšakovcem delal krivico, ako bi trdil, da jim je razdružitev ugodna, in prav rad priznavam, da jim ne bo prijetno, ako pridejo pod Turjak in bodo morali k županu hoditi ali na Rašico ali na Turjak. Rašica bi bila zanje pač nekoliko ugodnejša. Vendar bi pa gospode pritožnike opozoril na to, česar mi tudi gospod poslanec Pakiž ne bo ugovarjal, da je od Doljšakov ravno tako daleč na Turjak, kakor od Turjaka do Doljšakov, in bližje pa, kakor od Turjaka do sedanjega sedeža županovega na Podhojnem hribu; za vasi na desni strani ceste proti Ljubljani od Turjaka je precej dalje na Rob, kakor bo pozneje za Vel. Osolnik in Doljšake do župana na Turjaku ali v Rašico. Ako je res taka razburjenost na Robu, kakor se v pritožbi trdi, naj gospoda premislijo, da mora že nad 30 let veliko večji del občine hoditi k županu na Podhojni hrib in ako je v mali vasi, ki šteje komaj 60 prebivalcev, taka razburjenost, tem večja razburjenost mora biti v vaseh, ki štejejo nad 1000 prebivalcev. Jaz mislim, vprašanje je tukaj to, ali se nam je ozirati bolj na 60 prebivalcev, ali, če vzamemo še Vel. Osolnik, na 240 prebivalcev, ali pa na 800 do 1000 prebivalcev. Jaz mislim, da je to vprašanje odločilno. Že gospod poročevalec je omenil, da bi se morebiti sčasom vasi Doljšaki in Vel. Osolnik lahko odločile iz davčne občine Osolnik in priklopile davčni občini Selo. Jaz bi imel tako prizadevanje popolnoma za opravičeno in bi ga rad podpiral. Glede Roba pa omenjam, da se ljudem pač ne godi krivica, ker ostane tam vse pri starem.

Občina Rob se ustanovi iz celih davčnih občin Selo in Krvava Peč. Tam bodo imeli eno faro, eno šolo, eno občino in, ako smemo po svetem pismu govoriti, eno čredo in enega pastirja. Te davčne občine bodo imele eno faro in eno šolo in ako že ne moremo vsem ustreči, bodo ljudje zadovoljni vsaj v teh krajih. Največje težave dela Osolnik, ki spada v dve fari in dve šoli. To bode tudi v prihodnje ostalo, tako da se torej v tem oziru ne bo ničesar spremenilo na slabše — in peius. — Na Turjaku se bo kmalu šola ustanovila in bo tudi v tem oziru vsaj za del podobčine Osolnik ugodnejše postalo. Ako se v pritožbah govori o gravitaciji proti Robu, moram pač temu ugovarjati. Skozi celo davčno občino Turjak vodi deželna cesta. Ob deželni cesti se nahajajo Velike Lašiče, ktere so središče okraja in sedež raznih uradov. Naravno je torej, da gravituje vse proti deželni cesti in proti železnici in ne proti Robu. Na Rob gravitira samo Selo in Krvava Peč in ti dve podobčini pa ravno želita razdružitev. Ako se trdi, da kraji ob deželni cesti gravitujejo proti Robu, bi se tudi lahko trdilo, da Šiška, Dravljica in Št. Vid gravitujejo na Šmarno goro. (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: Kadar gredo na božjo pot, že.) Male Lašiče so prav blizu Vel. Lašič in prav lahko je mogoče, da se s časom odcepijo od Turjaka in priklopijo Vel. Lašičam. Tedaj bi bila pač

občina Turjak za samostojno občino nekoliko premajhna. Razdelitev ne prejudicira ničesar glede prihodnje uredbe farnih, šolskih in davčnih občin, katera ureditev je pa jako težavna, tako, da ne kaže čakati, da se vse to uredi, in potem šele občino razdeliti. Jaz mislim, da se bodo tisti vplivni možje, ki so sedaj proti vsaki razdelitvi, ko bodo videli, da je stvar resna, sprijaznili s tem in da bodo težili po tem, kar je izvedljivo.

Gospod poslanec Pakiž je omenjal revščino teh občin Selo in Krvava Peč. Jaz rad priznam, da niso bogate občine. Dalje je ugovarjal, da ima Turjak ustanovo in torej lažje skrbi za svoje reveže, kakor druge občine. Toda jaz dvomim, je li to pravično, da ena vas skrbi za druge tri občine in ali bi ne bilo bolje pravično, ako same skrbijo za svoje reveže. (Poslanec Pakiž: — *Abgeordneter Pafiž*: Jeden za drugega, Bog za vse.) Omenjal je, da plačujeta ti dve občini, ki bosta tvorili prihodnjo občino Rob, samo 1367 gld. 82 kr. direktnega davka, da plačujeta tedaj premalo davka in da sta pri klasifikaciji prišle v zadnji razred. Meni je to ravno dokaz (Poslanec Pakiž: — *Abgeordneter Pafiž*: Revščine!), da je to pravično in da nimajo razmerno visokih davkov, ako so v zadnjem razredu. To ravno govori za to, da bodo vendar zmagali troške za samostojno upravo, kajti glede na svoto davka imajo razmerno veliko zemlje. Na drugi strani pa moram povdarjati, da ravno ti dve podobčini želita skoro brez izjeme razdelitev. Ako se ugovarja, da bosta ti dve občini premajhni, bi jaz opozoril gospoda tovariša zastopnika kočevskega okraja na male občine v ribniškem okraju. V ribniškem okraju, ki je njemu ravno tako znan kakor meni, imamo šest občin, ki so še veliko manjše. Od teh štejejo: Dane 509, Gora 360, Jurjevica 729, Velike Poljane 422, Sušje 509 in Struga 946 prebivalcev. Tukaj imate šest občin, ki skupaj štejejo samo 3475 prebivalcev. (Poslanec Pakiž: — *Abgeordneter Pafiž*: Pa je imovito ljudstvo!)

Imovito ljudstvo, pravi gospod Pakiž, posebno na Gori, ki je vendar najubožnejša občina v celem okraju. Pri Strugah mislim, da se tudi ne more govoriti o imovitosti. Opozarjam gospoda poslanca Pakiža na Velike Poljane, ki štejejo 422 prebivalcev, tedaj trikrat manj kakor jih bo imela prihodnja občina Rob, in priznati mi mora gospod tovariš, da je ravno občina Velike Poljane izborna oskrbovana. Velike Poljane so v malo letih dobile šolo, sedaj bodo zidali župnišče, so dobili svojo faro in napravili so si tudi vodovod. Jaz poznam Velike Poljane jako dobro in moram reči, da je ta občina v vsakem obziru izvrstno oskrbovana, akoravno šteje samo 422 duš. Povdarja se v neki pritožbi tudi, da bo težava pozneje županske naredbe in rešitve oklicevati, ker bo občina spadala pod dve fari, jaz bi le vprašal dotičnike, kako se to sedaj godi? Občina Turjak spada pod tri fare in jaz sem radoveden, kako zdaj objavlja svoje oklice. Pri Robu bi še omenil, da je sosedna občina Lužarje ravno tako hribovska občina, kakor Rob. Ta občina šteje samo 1106 duš, tedaj tudi manj, kakor jih bo imela občina Rob. Povdarjajo se večkrat upravni troški pri malih občinah. Jaz priznavam, da so upravni troški pri dveh občinah naravno nekoliko večji, kakor pri eni občini, vendar

kaže praksa, skušnija, da so večkrat tudi male občine jako dobro urejene in da imajo razmerno malo troškov. Ozirati se moramo, ako že gledamo na troške, pa tudi na daljna pota k sedežu županstva. Gotovo so to izdatni troški za občane, ako morajo tri do štiri ure hoditi do župana, ko bi sicer morda lahko prišli v eni uri. Pri hribovskih občinah posebno ne moremo vasi tako koncentrirati, da bi štele veliko prebivalstva in plačevale veliko davkov. Ozirati se moramo ne terén, na razmere kraja itd. Ker tedaj razdružitev te občine ustreza ogromni večini prebivalstva, ker je že gospod poročevalec obširno in temeljito to razdelitev opravičil, bom glasoval za predlagani načrt zakona v nadi, da se s časom pomirijo tudi duhovi okolo Roba in da bodo spoznali, da je bila razdružitev koristna. In s tem sklepam.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede o splošni razpravi?
(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet fith.)
Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec Božič:

Visoka zbornica! Gospod poslanec tovariš Pakiž mi je očital, da sem v svojem poročilu glede razdelitve dosedanje občine Turjak luč in temo krivično razdelil. Zlasti je naglašal eno temno stran, katero bi bil jaz zamolčal, namreč siromaštvo davčnih občin Selo, Osolnik in Krvava Peč nasproti bogatstvu in blagostanju davčne občine Turjak. Dobro vem, da je davčna občina Turjak kot taka gotovo močna in bogata, kajti v tej davčni občini se nahaja en veleposestnik, ki sam več premore, nego vse tri ostale davčne občine, ali da bi bili v davčni občini Turjak drugi posestniki za se kot taki imoviti, tega gospod poslanec in tovariš Pakiž gotovo ne bo trdil, zlasti zaradi tega ne, ker običava pri vsaki priliki naglašati veliko siromaštvo svojega okraja. Naglašal je, da ima občina Turjak neko ubožno ustanovo, ubožno hišo i. t. d., da je torej preskrbljeno za siromake cele razsežne občine. To je morebiti res, vendar pa moram opomniti, da se je gospod tovariš poslanec Pakiž, ko je to naglašal s svojim predlogom, postavil s seboj v veliko protislovje. On je namreč predlagal, naj se davčna občina Turjak izloči iz sedanje zveze ter ustanovi kot samostojna občina. Ako se to izvrši, bo nova selska občina Turjak seveda tudi dotično svojo imovino, ubožni zaklad, ubožno hišo i. t. d. za-se pridržala, ne pa delila s celo sedanjo občino. Po drugi strani govori proti njegovemu predlogu tudi to, da so ustanove, oziroma ubožna hiša, last podobčine, oziroma davčne občine in da ima s to imovino gospodariti gospodarski odbor podobčine Turjak, in gotovo je, da se podpore iz tega premoženja, ki so namenjene Turjačanom, niso delile po celi obširni občini, ker bi se bila s tem Turjačanom krivica godila.

Nadalje je naglašal gospod poslanec Pakiž, da so ostale tri davčne občine še vedno jako siromašne, četudi se združijo vse tri v eno občino in da so zemljiški dohodki previsoko cenjeni. Jaz mislim, da se je s tem zopet postavil v protislovje z dejanskimi razmerami,

kajti znano je, da so ravno v tistih okrajih, koder trta ne raste, zemljiški davki razmeroma nizko cenjeni, nasprotno pa ne vem, kaj bi z ozirom na to dejstvo morali še-le trditi poslanci iz vinorodnih krajev, kjer je trtna uš uničila vse pridelke v vinogradih, troški za obdelovanje pa vedno rastejo in živeti morajo ljudje vendar tudi. Jaz mislim torej, da gospod poslanec Pakiž tu ni prave strune zadel. Končno se je gospod poslanec Pakiž postavil v protislovje s prosilci samimi, posebej pa še s pritožniki. Prvotni prosilci prosijo za izločitev davčne občine Turjak iz sedanje zveze in ustanovitev samostojne občine; potem se je občinski odbor odločil za to, da naj se razdruži sedanja občina Turjak na dva dela, tako da se dve in dve davčni občini združita v samostojni selski občini. S to delitvijo je bila večina občinskega zastopa zadovoljna, zlasti pa posestniki iz davčnih občin Krvava Peč in Selo, katere hoče gospod poslanec Pakiž vsekako osamiti s svojim predlogom. Ti posestniki ne trdijo in tudi niso nikdar trdili, da imajo pravico do katerih ustanov, in tudi niso trdili, da so prešibki, da ne bi mogli nositi upravnih stroškov nove občine, in če tega one ne trdijo, je tem manj bil k taki trditvi upravičen gospod poslanec Pakiž, kajti sami bodo dotični posestniki pač bolje poznali svoje razmere, kakor jih pozna gospod poslanec Pakiž, dasi nočem trditi, da jih on kot dolgoletni njihov poslanec prav dobro ne pozna. Kar se tiče izvajanj gospoda poslanca Višnikarja, se jim moram tembolj pridružiti, ker so dokazala, da se upravni troški, katerim so pritožitelji ugovarjali in katerim ugovorom se je pridružil tudi gospod poslanec Pakiž, ne bodo kar podvojili. Da bi se troški vsled razdružitve sedanje občine podvojili, pa tudi sicer ni res. Vzemimo le to obširno sedanjo občino — in malokatera je tako obsežna kakor ta — in pomislimo, da imajo ljudje 4 do 4 1/2 ure hoda do sedeža županstva, in računimo potem, koliko imajo zamude časa, pa tudi stroškov, kajti brez nič se vendar ne potuje sem in nazaj!

Končno moram še na to opozoriti, da v takih občinah zahtevajo odborniki, kar je tudi pravično, da se jim povrnejo gotovi izdatki, katere imajo, kadar grede k sejam občinskega odbora. Pri takih prilikah zamudijo odborniki celi dan, potem pa se še je in pije, in vse to trpi občinska blagajnica. Pri majhnih občinah se kaj tacega ne godi, s čemur je že samo po sebi precej prihranjeno občinski blagajnici.

Za svojo osebo, pa tudi v imenu upravnega odseka se moram torej izreči proti predlogu gospoda poslanca Pakiža, vzdržujem pa predlog upravnega odseka v polnem obsegu in predlagam v formalnem oziru, da visoka zbornica preide o tem predlogu v specijalno debato.

Poslanec Pakiž:

Prosim besede za fakični popravek!

Deželni glavar:

Gospod poslanec Pakiž ima besedo za fakični popravek.

Poslanec Pakiž:

Gospod poročevalec mi je očital, da sem zašel v protislovje sam s seboj. Gospoda moja, če sem trdil, da ima Turjaška podobčina ustanove, hišo za ostarele bolnike in potem tudi še druge dohodke, to še ni protislovje, ker tega nisem trdil, da je podobčina Turjak dolžna za celo občino skrbeti. Ustanove se imajo rabiti tako, kakor je v ustanovnem pismu določeno. Torej tu nisem ravnal v protislovju, in potem, če sem trdil, da so tamošnja zemljišča večinoma v zadnjem razredu, s tem nisem trdil, da so bila pri urejevanju zemljiškega davka previsoko cenjena, akoravno je zemlja slaba v zadnjem razredu. V protislovju je veliko bolj gospod poročevalec s seboj, če trdi, da so v vinskih krajih, kjer je takoimenovana vedna trtna uš na potovanju, veliko višje cenjena. Jaz lahko rečem kot ud deželne komisije, da je vsa kranjska dežela v zemljiškem davku previsoko cenjena, in s tem sem končal.

Poročevalec Božič:

Na zadnje opomnje gospoda poslanca Pakiža imam samo na kratko odgovoriti. On je v resnici, — vsaj kakor sem ga jaz razumel — nekaj trdil, čemur sem jaz prej ugovarjal.

V ostalem pa ne razumem postopanja gospoda poslanca Pakiža, da se danes tako ogreva proti razdružitvi občine Turjak, ker je vendar v odseku, ko se je o tem vprašanju vršila razprava, odločno govoril za predlog, kakor ga zdaj stavi upravni odsek in zanj tudi brez vsakega pomisleka glasoval. (Klici: — Rufo: «Čujte!» — Poslanec Pakiž ugovarja. — Widerspruch feitenš deß Abgeordneten Pakiž.) V upravnem odseku sta bili glede tega vprašanje dve mnenji, kakor sta bili tudi v občinskem odboru Turjaškem pri dotični seji. Jedna stran je glasovala za izločitev samo davčne občine Turjak iz sedanje zveze, druga stran pa je glasovala za izločitev davčnih občin Selo in Krvava Peč kot jedne skupine, davčnih občin Turjak in Osolnik pa kot druge skupine, in za to drugo delitev je gospod poslanec Pakiž v upravnem odseku glasoval in jo celo toplo priporočal (Poslanec Pakiž ugovarja — Abgeordneter Pakiž widerspricht), danes pa jej nasprotuje, in meni se le čudno zdi, kako da je mogel tako naglo, od jedne seje do druge, svoje prepričanje menjati.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Pakiž je stavil spreminjalni predlog, ki se glasi:

«Iz davčnih občin Turjak, Osolnik, Selo in Krvava Peč obstoječa selska občina Turjak v političnem okraju Kočevskem razdruži se v dve samostojni selski občini, ter se ustanovi iz davčne občine Turjak samostojna selska občina Turjak in iz davčnih občin Osolnik, Selo in Krvava Peč pa samostojna selska občina Rob.»

Če bi se ta predlog sprejel, odpadla bi daljnja razprava o načrtu zakona.

Prosim torej glasovati.

Gospodje, ki pritrjujejo predlogu gospoda poslanca Pakiža, izvolijo ustati.

(Se odkloni. — Wird abgelehnt.)

Predlog je padel. Sedaj torej prosim glasovati o predlogu gospoda poročevalca, da se prestopi v nadrobno razpravo zakonskega načrta. Gospodje, ki se s tem predlogom strinjajo, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto, in torej prosim gospoda poročevalca, da prečita § 1.

Poročevalec Božič:

(Bere: — Sieht:)

§ 1.

Iz davčnih občin Turjak, Osolnik, Selo in Krvava Peč obstoječa selska občina Turjak v političnem okraju Kočevskem razdruži se v dve samostojni selski občini, ter se ustanovi iz davčnih občin Turjak in Osolnik samostojna selska občina Turjak, iz davčnih občin Selo in Krvava Peč pa samostojna selska občina Rob.

§ 1.

Die aus den Steuergemeinden Auersperg, Osolnik, Selo und Blutigenstein bestehende Ortsgemeinde Auersperg im politischen Bezirke Gottschee wird in zwei selbständige Ortsgemeinden getheilt, und aus den Steuergemeinden Auersperg und Osolnik die selbständige Ortsgemeinde Auersperg, aus den Steuergemeinden Selo und Blutigenstein aber die selbständige Ortsgemeinde Rob constituirt.

(Obvelja. — Angenommen.)

§ 2.

Mojemu ministru za notranje stvari je naročeno, da izvrši ta zakon.

§ 2.

Mit dem Vollzuge dieses Gesetzes ist Mein Minister des Innern beauftragt.

(Obvelja. — Angenommen.)

Po nasvetu deželnega zbora Svoje vojvodine Kranjske ukazujem tako:

Ueber Antrag des Landtages Meines Herzogthums Krain finde Ich anzuordnen, wie folgt:

(Obvelja. — Angenommen.)

Z a k o n

z dne ,

veljaven za vojvodino Kranjsko,

o razdružitvi selske občine Turjak v samostojni selski občini Turjak in Rob.

G e s e t z

vom

wirkfam für das Herzogthum Krain,

betreffend die Theilung der Ortsgemeinde Auersperg in die selbständigen Ortsgemeinden Auersperg und Rob.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlagam tretje branje.

Deželni glavar:

Gospodje, ki pritrjujejo zakonskemu načrtu v celoti, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Načrt zakona je v celoti sprejet in s tem je oben sprejet prvi predlog upravnega odseka.

Sedaj nam je še glasovati o drugem odsekovem predlogu, s katerim se deželnemu odboru naroča, da načrtu izposluje Najvišje potrjenje, in prosim gospode poslance, ki pritrjujejo temu predlogu, da izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto, in s tem je 5. točka dnevnega reda rešena.

Na vrsto pride točka:

6. Ustno poročilo finančnega odseka o proračunu kranjske kmetijske šole na Grmu za leto 1899. (k prilogi 33.).

6. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Voranschlag der krainischen landwirtschaftlichen Schule in Stauden für das Jahr 1899 (zur Beilage 33).

Berichterstatter Ritter von Tanger:

Hohes Haus! Ich habe die Ehre, über den Voranschlag der landwirtschaftlichen Schule in Stauden zu referiren. Bevor ich auf die einzelnen Positionen dieses Voranschlages eingehe, muß ich mir einige allgemeine Bemerkungen erlauben über Erscheinungen, welche mit Rücksicht auf den Zweck dieser Anstalt unsere Aufmerksamkeit jedenfalls in Anspruch nehmen sollen.

Der Zweck der Anstalt ist der, den landwirtschaftlichen Fortschritt im Lande zu fördern, somit landwirtschaftlich gebildete Bauern zu erziehen, welche womöglich auf den väterlichen Besitz zurückkehren, um dort ihre Kenntnisse weiter zu bethätigen, denn diese sind es, welche dann als Pioniere der Landwirtschaft das nachahmungswürdige Beispiel ihrer Umgebung bilden sollen.

Leider hat das Land in dieser Richtung keine besonderen Erfolge zu verzeichnen. Es sind nach dem mir vorliegenden Ausweise seit dem Bestande der landwirtschaftlichen Schule im Lande nur 47 Böglinge thatsächlich auf dem väterlichen, respective auf dem eigenen Boden landwirtschaftlich thätig. Die übrigen sind zum größten Theile der Landwirtschaft entfremdet. Nun müssen wir in dieser Richtung nach der Ursache fragen.

Stellen Sie sich einmal vor: Es werden Söhne von armen Bauern aufgenommen, deren Wirtschaften armselig, belastet und aller materiellen Mittel bar sind. Diese jungen Leute werden nun landwirtschaftlich erzogen an einer Anstalt, welche, wenn nicht glänzend, so doch gut dotirt, gut eingerichtet ist und alle möglichen Behelfe hat. Diese Leute kommen dann zurück auf ihren väterlichen Besitz, sie wissen sehr gut, was nothwendig ist, sie haben es ja gelernt, sie wissen, das müßte reformirt werden, jenes müßte geschehen. Wo sollen sie aber die materiellen Mittel dazu hernehmen?

(Klic na desni: — Ruf rechts: Sehr richtig!) Die väterliche Wirtschaft wird für sie eine trostlose, der junge Mann wendet sich von ihr und meistens überhaupt von der Landwirtschaft ab.

Es ist eine alte Erfahrungsregel, ja nicht nur das, es ist ein alter Grundsatz, daß der wirtschaftliche Fortschritt überhaupt den empfänglichsten Boden im wohlhabenden Mittelstande findet, wie überhaupt jeder Fortschritt, und zwar aus dem Grunde, weil beim wohlhabenden Mittelstand Arbeitstüchtigkeit und materielle Mittel, sich gegenseitig unterstützend, gepaart sind. Dies übertragen auf unseren Fall, also auf den wohlhabenden Bauernstand, der eben den Mittelstand dieser Classe bildet, von der ich spreche, müssen wir jedenfalls den Hebel des Fortschrittes bei dieser, bei dem wohlhabenden Mittelstande des Bauernhauses, ansetzen, um da jenen landwirtschaftlichen Fortschritt zu erzielen, welcher Zweck dieser Schule ist. Infolgedessen möge der Landesauschuß bei Verleihung der Stipendien und bei Aufnahme der Schüler in diesem Sinne vorgehen.

Ich weiß, der Herr Landesauschußreferent hat bereits auf den Lippen das Wort: das thun wir ja ohnedies nach Möglichkeit. (Veselost — Heiterkeit.) Aber der Landesauschuß ist leider nicht in der Lage, über alle Verhältnisse der einzelnen Petenten informirt zu sein. Aus den Zeugnissen lassen sich diese nicht entnehmen, und ebenso ist die Schuldirection von Stauden nicht in der Lage, in jedem Falle Aufklärung zu geben. Es wäre in folgedessen angezeigt, wenn der Landesauschuß sich an eine sichere Stelle um Information wenden würde, bevor eine Entscheidung gefällt wird, so z. B. an die Bezirkshauptmannschaften, welche in der Lage sind, über die Familien- und sonstigen Verhältnisse Auskunft zu geben und auch mitzutheilen, ob Aussicht vorhanden ist, daß der Betreffende wirklich für den väterlichen Besitz erzogen wird. Wenn die Bezirkshauptmannschaften die Auskunft gegeben haben, steht es dann dem Landesauschusse frei, seine Wahl zu treffen.

Dieser Anschauung hat sich der Finanzauschuß angeschlossen und in dieser Richtung folgenden Antrag gestellt:

(bere: — liest:)

«Der Landtag wolle beschließen:

I. Nachdem es im Sinne des Zweckes der landwirtschaftlichen Schule in Stauden gelegen ist, bei Aufnahme von Zöglingen und insbesondere bei Verleihungen von Landesstipendien das Hauptaugenmerk darauf zu richten, daß vorzüglich solchen Petenten die Aufnahme gewährt, beziehungsweise ein Landesstipendium verliehen werde, dessen Familien- und sonstigen Verhältnisse seine bleibende Rückkehr auf den väterlichen Besitz, wo die erworbenen landwirtschaftlichen Kenntnisse Verwertung finden sollen, voraussetzen lassen, wird der Landesauschuß beauftragt, die einlangenden Gesuche zu seiner Information und Danachachtung an die betreffenden k. k. Bezirkshauptmannschaften mit dem Ersuchen zu leiten, im obigen Sinne über die Gesuchsteller Äußerungen abzugeben, beziehungsweise Anträge zu stellen.»

Ich komme nun auf einen zweiten Punkt, das sind die Aufnahmeprüfungen. Statutarisch ist bestimmt, daß zur Aufnahme eines Zöglings die absolvirte Volksschule notwendig ist. Nun gibt es aber mehrere Arten von Volksschulen, einclassige und mehrclassige, und es ist klar, daß

Schüler der einclassigen Volksschule nicht denselben Bildungsgrad besitzen, wie die Schüler der mehrclassigen, und daß meistens die Schüler der einclassigen Volksschule technisch vollkommen ungebildet in die Anstalt kommen. Ich bitte zu bedenken, da alle diese verschiedenen Bildungsgrade in einem Jahrgange vereinigt werden, wie ungemein schwierig sich der Unterricht gestaltet.

Die Statuten bestimmen nun, daß eine Aufnahmeprüfung stattfinden muß. Nachdem aber für diese kein Programm existirt, so ist sie nach und nach zu einer einfachen Formalität heruntergesunken, und es ist eigentlich diese Prüfung mehr die Information des Lehrers über das, was die eintretenden Schüler nicht kennen, als eine Aufnahmeprüfung im wahren Sinne des Wortes. Auch ist noch nie jemand zurückgewiesen worden. Es wäre demnach im Interesse einer gleichförmig technischen Vorbildung der aufzunehmenden Schüler wünschenswert, wenn der Landesauschuß ein Programm für die Aufnahmeprüfung ausarbeiten würde; dieses Programm müßte aber auch mit angemessener Strenge gehandhabt und die Aufnahmeprüfung in diesem Sinne durchgeführt werden. Diejenigen, welche diesen Anforderungen nicht entsprechen, wären zurückzuweisen. Natürlich müßte man bei Aufstellung dieses Programmes einen durchschnittlichen technischen Bildungsgrad zur Grundlage nehmen. Auch wäre in Anbetracht dessen, daß jährlich mehrere Istrianer in die Schule eintreten, was wir ja gern sehen, darauf Rücksicht zu nehmen, daß dieselben kroatische Volksschulen besuchen, was ihnen den Eintritt nicht erschweren möge.

In dieser Richtung hat nun der Finanzauschuß folgenden Antrag zur Annahme empfohlen:

(bere: — liest:)

«II. Der Landesauschuß wird beauftragt zu verfügen, daß die Aufnahmeprüfungen zur Aufnahme in die landwirtschaftliche Schule in Stauden (Punkt e des § 5 der Statuten) mit angemessener Strenge vorgenommen werden, und jeder Petent mit ungenügender Vorbildung als den statutarischen Aufnahmesfordernissen nicht entsprechend zurückgewiesen werde. Zu diesem Zwecke wird der Landesauschuß des weitem beauftragt, über die bei der Aufnahmeprüfung zu stellenden Anforderungen ein Programm zu entwerfen, wobei nicht so sehr auf sprachliche als vielmehr auf technische Vorbildung Rücksicht genommen werden soll.»

Wenn ich schließlich auf die Vorlage selbst eingehe, so schließt dieselbe mit einem Abgange von 3000 fl., welcher aus dem Landesfonde zu decken ist, mit einem Gesamterfordernisse von «Schule» und «Wirtschaft» per 16.020 fl. und einer Gesamtbedeckung von 13.020 fl. Demnach ist der materielle Antrag des Finanzausschusses folgender:

(bere: — liest:)

«Der Landtag wolle beschließen:

Der Voranschlag der krainischen landwirtschaftlichen Schule in Stauden für das Jahr 1899 mit einem Gesamterfordernisse von 16.020 fl.
einer Gesamtbedeckung von 13.020 »
daher einem aus dem Landesfonde zu deckenden
Gesamtabgange von 3.000 fl.
wird genehmigt.»

Ich bitte die Herren, in die Specialdebatte einzugehen.

Deželni glavar:

Otvorjam splošno razpravo in pripominjam, da so v razpravi tudi resolucije, katere je gospod poročevalec že prečital.

Želi torej kdo besede?

Gospod Lenarčič ima besedo.

Poslanec Lenarčič:

Visoka zbornica! Glede proračuna Grmske šole mi ni ničesar omeniti, kajti tiste želje, katere smo vsako leto gojili, da se bo vendar enkrat posrečilo videti gospodarstvo aktivno, ne vem, ali se nam bodo kedaj uresničile ali ne. Povod, da sem se oglasil k besedi, mi je dalo samo to, ker je v resoluciji, kakor jo predlaga finančni odsek, bilo rečeno, da se smatra potrebnim, da bi bili učenci tudi tehnično izobraženi. Ne vem, kaj je mislil gospod poročevalec v tej zadevi, ko je vzprejel ta izraz v resolucijo, kajti če se zahtevajo za učence na Grmski šoli izvršene normalke kot podlaga za vzprejem, potem ne vem, kje naj bi si bili učenci tiste tehnične nauke pridobili, katere zahteva gospod poročevalec za vzprejemni izpit. Glede vzprejemnih izpitov pa mislim, da s tem tudi ne bomo na bolje prišli, kajti ako se bo pri vzprejemnih izpiti strogo postopalo, potem mislim, da se ni nadjati takega števila učencev, da bi se šola saj v taki množini popolnila, da bi se pouk izplačal. Pa če bi tudi izpiti ne bili tako težavni, bi se vendar več ali manj učenci odvrščali. Če se bodo izpiti pa strogo vršili, potem se je res bati manjšega obiska. Jaz bi torej ne polagal posebne važnosti na te vzprejemne izpite in bi mislil, da bi bila, dokler se razmere v obče ne izpremene v tem pogledu, da bo korist take šole med ljudmi splošno spoznana, prevelika strogost pri vzprejemu odveč. Če se pa predlog finančnega odseka sprejme, pa mislim, da naj bi vsekako izostal tisti pasus, ki govori o tehnični izobrazbi.

Berichterstatter Ritter von Tanager:

Der Ausdruck «technisch» ist nicht gemeint im Sinne der Gegenstände, welche in einer höheren Lehranstalt vorkommen, sondern ich mache in der Volksschule einen Unterschied zwischen technischen und nicht technischen Gegenständen. Gegenstände, wie: Geographie, Rechnen, Zeichnen zc., sind technische (realistische) Gegenstände im Gegensatz zu den philologischen Gegenständen. Nachdem aber in der Schule in Stauden hauptsächlich die ersteren Gegenstände als Grundlage der weiteren Ausbildung nothwendig sind, habe ich den Ausdruck «technisch» gebraucht, bin also nicht über den Rahmen der Volksschule hinausgegangen, sondern habe mich innerhalb dieses Rahmens gehalten, nur habe ich zwischen den technischen und philologischen Gegenständen einen Unterschied gemacht, damit das Programm in diesem Sinne den Bedürfnissen der Schule angepasst werde.

Was die Befürchtung des Herrn Abgeordneten Lenarčič betrifft, daß dadurch weniger Schüler eintreten werden, mache ich darauf aufmerksam, daß, nachdem die Schule bereits über 20 Jahre — ich glaube 25 Jahre —

im Lande existirt, endlich doch dazu geschritten werden sollte, den Statuten entsprechend zu handeln. Bisher wurde von den statutarischen Bestimmungen Umgang genommen, um den Leuten den Eintritt zu erleichtern, aber schließlich nach 25 Jahren muß man entweder die Statuten wirklich ausführen oder abändern. Wollen wir sie abändern, so muß diesfalls ein Antrag gestellt werden; vorderhand liegt aber ein solcher nicht vor.

Ich möchte ferner darauf aufmerksam machen, daß die Aufstellung eines Programmes in der Hand des Landesauschusses liegt. Dieser wird sehr gut wissen, wie das Programm aufzustellen ist, und er wird über den Rahmen der allgemeinen — ich habe gesagt der durchschnittlichen — Volksschulbildung auch für Istrien nicht hinausgehen. Infolgedessen würden, wenn die Aufnahmeprüfung auf Grund des aufgestellten Programmes stattfinden sollte, die Aufnahmen wahrscheinlich ebenso häufig sein wie bisher; man würde aber wenigstens das erreichen, daß einerseits statutarisch vorgegangen wird und andererseits die Leute, bevor sie eintreten, sich vorbereiten, nicht aber total kenntnißlos zur Prüfung kommen.

In diesem Sinne möchte ich die Anträge des Finanzauschusses aufrecht erhalten.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede o splošni razpravi?

(Niče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prestopimo torej v nadrobno razpravo.

Prosim gospoda poročevalca!

Berichterstatter Ritter v. Tanager:

Hohes Haus! Wie immer, ist der Vorschlag in zwei Hauptgruppen getheilt, in die «Schule» und in die «Wirtschaft».

Ich werde zuerst das Erfordernis der Schule besprechen. Capitel I schließt mit einem Erfordernisse von 2944 fl. Es sind dies die Gehalte. Ich beantrage die Genehmigung.

(Obvelja. — Angenommen.)

Capitel II «Personal- und Quinquennalzulagen» 853 fl.

(Obvelja. — Angenommen.)

Capitel III «Remunerationen» weist im Titel 5 für den Gesangsunterricht 72 fl. auf. Ich muß dies erwähnen, da hier gleichzeitig eine Petition zur Erledigung kommt.

Es wurde eine Petition überreicht, nach welcher der Gesangslehrer, der bisher 72 fl. bezieht, es anstrebt, 10 fl. monatlich, also 120 fl. pro anno, zu bekommen. Diese Petition wird motivirt und unterstützt von der Direction der Schule damit, daß, seitdem in der Schule gesungen wird, das Renommée derselben außerordentlich gestiegen ist. (Veselost — Heiterkeit.) Hätten wir das früher gewußt, so hätten wir einfach ein paar Musikanten hingestellt. (Ponovljena veselost. — Erneute Heiterkeit.) Doch Scherz beiseite muß ich sagen, daß, wenn der Gesangslehrer 120 fl. verlangt, während der geistliche Lehrer, der Thierarzt und der Lehrer für Forstwirtschaft jeder nur 100 fl. bekommen, dies eine Anomalie wäre. Ich beantrage daher die vollkommene Ablehnung der Petition und die Einstellung des Capitels III mit dem Gesamterfordernisse von 422 fl.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo temu predlogu finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Berichterstatter Ritter von Tanager:

Capitel IV «Stipendien» 1200 fl.

(Obvelja. — Angenommen.)

Capitel V «Schulausflüge» 130 fl.

(Obvelja. — Angenommen.)

Im Capitel VI «Lehrmittel» beantragt der Finanzausschuß im Titel 1 statt 100 fl. bloß 50 fl., also ist für die ersten drei Titel statt 210 fl. bloß 160 fl. einzustellen.

(Obvelja. — Angenommen.)

Im Titel 4 wurden dem allgemeinen Wunsche entsprechend eingestellt:

für eine Milchcentrifuge 100 fl.

für einen Milchföhlapparat 46 fl.

für ein Butyrometer 46 fl.

Im vorigen Jahre wurden diese Ansätze nicht bewilligt; meiner persönlichen Ansicht nach wären sie auch nicht notwendig. Aber da hiemit einem allgemeinen Wunsche entsprochen wird, so wurden hiefür 192 fl. eingesetzt.

(Obvelja. — Angenommen.)

Titel 5 bleibt unverändert 30 fl.

(Obvelja. — Angenommen.)

Ich komme nun zu einer auffallenden Post, so klein sie ist. Es sind nämlich im Titel 6 eingestellt 36 fl. zum Ankaufe von 12 Bienenstöcken. Die Zahl der Bienenstöcke in Stauden war 12 Stück. Nachdem aber die Bienenzucht sehr wichtig ist und unter Umständen auch sehr schwierig — in Stauden scheint sie schwierig zu sein — so wurde dem dritten Lehrer für den außerordentlichen Unterricht und die Beforgung des Bienenhauses extra eine Remuneration von 50 fl. gegeben. (Poslanec grof Barbo: — Abgeordneter Graf Barbo: «Ein Scandal!») Diese Remuneration hat er jedenfalls genauer angesehen als die Bienen. (Veselost. — Heiterkeit.) Denn nachdem es mir aufgefallen war, daß bei einer Anzahl von 12 Stöcken 12 neue angeschafft werden sollen, habe ich den Act aufgehoben und gefunden, daß 12 Bienenstöcke zugrunde gegangen sind, und zwar zu jener Zeit, wo alle anderen Bienenstöcke voll Honig sind und verkauft werden, nämlich Anfangs September. Wenn eine Faubrut auftritt, so ist es möglich, daß Bienenstöcke zugrunde gehen, dies kommt aber nicht im September, sondern im Juni vor. In einem solchen Falle wird ein fleißiger Bienenwirt den ersten kranken Stock eliminiren, um der Ansteckung Einhalt zu thun. Woher kommt es nun, daß diese Stöcke zugrunde gegangen sind? Einfach daher, weil nicht aufgemerkt wurde, zwischen den einzelnen Trachten die Bienen zu füttern. Es kommt selten vor, daß eine Tracht in die andere fließt, das ist wahrscheinlich nicht beachtet worden. Im September ist vielleicht ein kalter Regen eingetreten, man hat gedacht,

die Bienen sind geschiedte Thiere, die wissen sich selbst zu helfen, hat sie nicht gefüttert, und so sind die armen Bienen verhungert.

Ich will die Post von 36 fl. nicht streichen, denn die Bienenzucht soll ja gelehrt werden, ich habe nur den crassen Fall erwähnen wollen, daß man 12 Bienenstöcke einfach zugrunde gehen läßt. So etwas kommt gewiß selten vor.

Nebenbei bemerkt, waren die Bienen unter Conto «Viehzucht» eingesetzt.

Ich bitte also das Erfordernis für Titel 6 per 36 fl. und sohin das Gesammtfordernis des Capitels VI mit 418 fl. zu genehmigen.

Deželni glavar:

Gospod poslanec grof Barbo ima besedo.

Abgeordneter Graf Barbo:

In Anbetracht der scandalösen Zustände, welche an der landwirtschaftlichen Schule in Stauden in Betreff der Bienenzucht zu herrschen scheinen, bin ich dafür, daß die Post von 36 fl. für die Anschaffung von 12 Bienenstöcken gestrichen wird, weil nicht vorauszu sehen ist, daß hier eine Aenderung eintreten und daß von Seite des Anstaltslehrers, welcher noch eine Remuneration von 50 fl. bezieht, in dieser Richtung besser vorgegangen werden wird.

Ich beantrage sohin die Streichung sowohl der Post per 36 fl., als auch der Remuneration per 50 fl., damit das hohe Haus seiner Anschauung Ausdruck gebe, daß dies scandalöse Zustände sind. (Klici v središču: — Ruše im Centrum: «Dobro!»)

Deželni glavar:

Gospod poslanec Povše ima besedo.

Poslanec Povše:

Rad priznavam ogorčenost gospoda predgovornika. Bodi mu pa zagotovilo, da ni nič manj ogorčen bil deželni odbor, ko je dobil to poročilo, in referent je takoj vse storil in vodstvu po domače dal razumeti, da ono nes me odvracati krivde res nedostojnega oskrbovanja čebelnjaka na dotičnega učitelja, ki dobiva 50 gld. doklade v svrhu tega oskrbovanja, ampak da odgovornost zadene vodstvo. In, gospoda moja, tisti izmed nas, ki smo kmetovalci, vemo, da je čebelarja neka priljubljena, postranska stvar, opravilo, ki nekako blaži celi posel. In zato je deželni odbor dal razumeti, kako more vodja tako malomarno paziti na izvršitev čebeloreje, ki je na zavodu učni predmet. Zato bi pa prosil gospoda predlagatelja, da umakne svoj predlog glede izbrisa zneska 36 gld. Pridružujem se pa onemu predlogu zaradi izbrisa 50 gld. Omenjam, da deželni odbor sam teh 36 gld. ni hotel vodstvu dovoliti brez deželnega zbora, ker je hotel, da po tako nesrečnem poskusu glede prvega čebelnjaka visoka zbornica sama o tej stvari razsodi. Vodstvo se je namreč ponudilo, da bo ono vzelo čebelnjak v svojo oskrb. Deželni odbor je nato rekel, da se to samo po sebi razume in

da je to njegova dolžnost in da je sploh čudno, kako se morejo na zavodu, kjer se nahajajo kmetijski docenti čebeloreje, ki spada v strokovno znanje, izročiti učitelju za ljudsko-šolske predmete. (Poslanec Lenarčič: — Abgeordneter Lenarčič: «Kedo bo pa poročila pisal?!») Čebeloreja je panoga, ki je osobito v deželi kranjski velike važnosti, in le obžalovati je, da se je dosedaj tako malo skrbelo za to panogo, katero sta deželni zbor in ministerstvo določila kot obligatni predmet. Zato prosim, da se tistih 36 gld. za čebelnjak dovoli. Jaz smatram, da je oskrbovanje čebelnjaka za strokovne učitelje le nekako razvedrilo. (Klici: — Rufe: Nagrada je že sklenjena!) Ker je nagrada že sklenjena bila, predlagam, da se sklep reasumira.

Deželni glavar:

Gospod poslanec grof Barbo ima besedo.

Abgeordneter Graf Barbo:

Auf die Ausführungen des geehrten Herrn Vorredners ziehe ich den ersten Theil meines Antrages, betreffend die Streichung der 36 fl., zurück, halte jedoch den zweiten Theil meines Antrages, welcher sich auf die Streichung der Remuneration von 50 fl. bezieht, aufrecht.

Was seine Ausführungen betrifft, daß in erster Linie die Direction für diese schlechte Gebarung verantwortlich ist, muß ich ihm einestheils Recht geben, indem natürlich die Direction für alle Zweige der Wirtschaft die Verantwortung trägt, anderseits aber glaube ich doch, daß in erster Reihe derjenige verantwortlich zu machen ist, welcher die Remuneration bekommen hat. Wenn er nicht fähig ist, die Bienenzucht zu führen, soll er die Remuneration nicht annehmen, nimmt er sie aber an, so traut er sich die Fähigkeit zu, die Zucht zu führen, und ist dann hiefür verantwortlich. Ich beantrage die Streichung der Remuneration von 50 fl. für den dritten Lehrer. (Klici v središču: — Rufe im Centrum: «Dobro!»)

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo predlog gospoda poslanca grofa Barbo, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Predlog je zadosti podprt.

Opozarjam sedaj, da se je remuneracija 50 gld. za oskrbovanje čebelnjaka že sprejela pod poglavjem III., ker je pa bil ta nov predlog stavljen, smatram, da hoče visoka zbornica reasumirati dotični sklep.

(Pritrjuje se. — Zustimmung.)

Prosim torej gospode poslance, ki pritrjujejo predlogu gospoda poslanca grofa Barbo, da se izbrishe nagrada tretjemu učitelju za oskrbovanje čebelnjaka v znesku 50 gld., da izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto, in torej se zniža potrebščina pri III. poglavju od 422 na 372 gld.

Sedaj nam je glasovati še o predlogu gospoda poročevalca, da se skupna potrebščina pri poglavju šestem potrdi v znesku 418 gld.

Gospodje, ki pritrjujejo temu predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Berichterstatter Ritter von Tanager:

Capitel VII. «Einrichtung» 130 fl.

(Obvelja. — Angenommen.)

Capitel VIII. «Erhaltung der Gebäude» 285 fl.

(Obvelja. — Angenommen.)

Capitel IX. «Regieausgaben» bitte ich mit 50 fl. weniger als die Vorlage des Landesausschusses vorschlägt, also mit 400 fl. zu genehmigen.

(Obvelja. — Angenommen.)

Nun komme ich zu dem zweiten Theile «Wirtschaft».

Im Capitel I wird Titel 5 «die Löhnung des Winzers» mit 240 fl.

vom Landesausschusse präliminirt. Der Finanzausschuß hat aber im Hinblick darauf, daß der Winzer in Stauden ebensoviel oder noch mehr zu thun hat, als der Gärtner, jedenfalls einen der wichtigsten Zweige der dortigen Landwirtschaft führt und dabei die Böglinge mehr zu beaufsichtigen hat, als der Schaffner und der Gärtner, den Antrag gestellt, seine Löhnung auf 360 fl. jährlich zu erhöhen, da ja der Gärtner auch so viel, ja der Schaffner sogar 380 fl. bezieht. Ich beantrage sohin, das Erforderniß des Capitels I mit 1500 fl. zu genehmigen.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Povše ima besedo.

Poslanec Povše:

Ne ugovarjam temu, da se vincarju ali vinščaku plača poviša, poročam pa le, ker so tudi vsi drugi deželni uslužbenci prosili za zboljšanje plač, da je deželni odbor, ko je uredil plače svojih uslužbencev ter jih primerno zvišal, gotovo se tudi oziral na vincarja, o katerem je znano, da svoji nalogi zadostuje. Toliko v vednost.

Deželni glavar:

Ako nihče več ne želi besede (Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich), prosim gospode, ki potrjujejo potrebščino pri poglavju I. v znesku 1500 gld., da izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Berichterstatter Ritter von Tanager:

Capitel II betrifft die «Ausgaben für die Dienerschaft und die Arbeiter». Hier erscheint eine Erhöhung gegen früher aus dem Grunde, weil die Buchhaltung verlangt hat, daß die Kosten per 214 fl. für die Erzeugung von petiotisirtem Wein, welchen die Dienerschaft und die Arbeiter trinken, in dieses Capitel eingeführt werden. Dabei ist eine Erhöhung der Dienstoffentlöhne mit 46 fl. einge-

rechnet. Es erscheint sohin das Erfordernis des Capitels II mit 1160 fl. begründet, und ich bitte nun um die Annahme dieses Betrages. (Obvelja. — Angenommen.)

Capitel III «Betriebskosten für die einzelnen Wirtschaftszweige».

Titel 1 «Weinbau». Die früher erwähnten 214 fl. für die Erzeugung des petiotisirten Weines waren früher immer in diesem Titel enthalten. Nachdem nun aber dieser Betrag in das Capitel II eingefügt wurde, so muß er hier in Abzug gebracht werden. Dies ist in der Vorlage des Landesausschusses nicht geschehen, und infolgedessen hat der Finanzausschuß die entsprechende Correctur vorgenommen, so daß § a des Titels 1 nicht mit 1380 fl., sondern bloß mit 1166 fl. einzusetzen ist. Infolgedessen beträgt das gesammte Erfordernis des Titels 1 statt 2804 fl. bloß 2590 fl. Dabei muß ich noch bemerken, daß ein nicht verwendeter Credit vom vorigen Jahre für Rigolen der Weingärten per 224 fl. prolongirt werden soll, welchen Antrag ich jedoch am Schlusse stellen werde. Jetzt beantrage ich Titel 1 mit 2590 fl. zu bewilligen.

(Obvelja. — Angenommen.)

Im Titel 2 «Ackerbau» ist der Betrag von 1045 fl. in § a als nicht begründet angesehen und bloß 945 fl. eingefügt worden. Demnach wird das Gesamtterfordernis des Titel 2 vom Ausschusse statt mit 1284 fl. bloß mit 1184 fl. beantragt.

(Obvelja. — Angenommen.)

Titel 3 189 fl. (Obvelja. — Angenommen.)

Titel 4 310 fl. (Obvelja. — Angenommen.)

Titel 5 340 fl. (Obvelja. — Angenommen.)

Titel 6 «Viehucht». Hier muß ich Aufklärung geben über den zu bauenden Stall.

Im vorigen Jahre sind 3000 fl. bewilligt worden für den Bau eines Stalles, und zwar gemäß dem Beschlusse der Enquête, wonach der Rübenteller in einen Stall umzuwandeln sei. Bezüglich dessen wurde ein Plan gemacht und dem Landtage vorgelegt. Auf den Antrag des Abgeordneten Lenarič wurde dann beschloffen, daß die Kosten der Bauführung nochmals revidirt werden mögen, um mit einer billigeren Summe das Auslangen zu finden. Bei dieser Gelegenheit hat nun der dazu beauftragte Landesingenieur den dortigen Keller genauer angesehen und gefunden, daß einzelne Pfeiler des inneren Mauerwerkes geborsten und mit Eisen zusammengehalten sind. Er sprach sich deshalb dahin aus, daß man lieber den oberen Theil des Gebäudes, einen früheren Schuppen, zu einem Stalle adaptiren möge, da diesfalls die Kosten nicht größer sein würden, als bei Adaptirung des Kellers. Voriges Jahr ist die Düngerstätte gebaut worden, und infolgedessen ist noch ein Credit von 2142 fl. 32 kr. für den Stall übrig geblieben. Zudem müßte noch ein Schuppen gebaut werden, und infolgedessen ist auch im Capitel V ein Betrag von 300 fl. eingefügt worden. Nach dem Voranschlage des Ingenieurs

würde aber kein neuer Schuppen aufgebaut, sondern der bestehende und dann leere Stall in einen Schuppen umgewandelt werden, was an Kosten ungefähr 300 fl. ausmacht.

Ich mache hier den Landesausschuß jetzt schon aufmerksam, daß, wenn der Stall in einen Schuppen umgewandelt werden soll, die Geräthe, welche hinein gestellt werden, infolge der bestehenden Feuchtigheit und des nicht genügend bestehenden Durchzuges der Luft und der daraus hervorgehenden Dampfigkeit des Locales leicht Schaden erleiden können und daher in diesem Sinne Vorsorge getroffen werden soll, auf daß nicht binnen zwei Jahren der Antrag kommt, einen neuen Schuppen zu bauen. (Veselost — Heiterkeit.)

Ich beantrage sohin die Annahme des gesammten Titels 6 mit 770 fl. und des gesammten Capitels III mit 5383 fl. (Obvelja. — Angenommen.)

Capitel IV 200 fl. (Obvelja. — Angenommen.)

Capitel V 448 fl. (Obvelja. — Angenommen.)

Capitel VI 327 fl. (Obvelja. — Angenommen.)

Capitel VII 220 fl. (Obvelja. — Angenommen.)

Ich schreite nun zur Bedeckung. Die Bedeckung der Schule und der Wirtschaft macht aus . . . 13.020 fl. Ich beantrage die Genehmigung.

(Obvelja. — Angenommen.)

Demnach greife ich nun zu meinem ursprünglichen Antrage zurück, welcher nach Abstrich der Remuneration von 50 fl. für den dritten Lehrer gemäß des Antrages Varbo lautet

(bere — liest):

«Der Landtag wolle beschließen:

Der Voranschlag der krainischen landwirtschaftlichen Schule in Stauden für das Jahr 1899 mit einem Gesamtterfordernisse von 15.970 fl. einer Gesamtbedeckung von 13.020 fl. daher einem aus dem Landesfonde zu deckenden

Gesamtabgange von 2.950 fl. wird genehmigt.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo obsedeti. (Obvelja. — Angenommen.) Sprejeto.

Berichterstatter Ritter von Tanager:

Endlich stelle ich noch bezüglich mehrerer im Jahre 1898 nicht verwendeter Credite folgenden Antrag:

(bere: — liest:)

«III Folgende für das Jahr 1898 bewilligte, jedoch nicht verwendete Credite werden für das Jahr 1899 verlängert:

1.) für einen Ausfluß aus dem Waschkammer	12 fl. — fr.
2.) für die Regenerationsarbeit im Weingarten in Stadlberg	224 » — »
3.) für die Umwandlung eines ehemaligen Hundestalles in eine Geräthekammer	150 » — »
4.) für einen Auslaufplatz für das Jungvieh	80 » — »
5.) für den Stallbau	2142 » 32 »
in Summe	2608 fl. 32 fr.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Sedaj nam je še glasovati o I. in II. resoluciji finančnega odseka. Ali se želi, da se resoluciji še enkrat prečitata? (Klici: — Rufe: «Ni treba!»)

Ker ne, prosim torej glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo resoluciji I., izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Gospodje, ki pritrjujejo resoluciji II., izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Je tudi sprejeta in s tem je rešena 6. točka dnevnega reda.

Daljna točka je:

7. Ustno poročilo finančnega odseka o nameravanem vodovodu za Novomesto in okolico (k prilogi 52.).

7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die projectirte Wasserleitung für Rudolfswert und Umgebung (zur Beilage 52.).

Berichterstatter Ritter von Tanager:

Ueber die Frage der Dringlichkeit der Wasserleitung und der Wasserversorgung von Rudolfswert und Umgebung halte ich mich zu sprechen für enthoben, indem es ohnehin allgemein nicht nur in Krain, sondern auch in außerhalb Krains stehenden Kreisen bekannt ist, in welcher Calamität in dieser Richtung sich die dortige Bevölkerung befindet.

Dank der Gewogenheit der hohen Regierung, dank der Objectivität seitens des Landesausschusses sind wir nun in der Lage, diese Frage der Lösung entgegenzubringen. Wir stehen heute conform der in Berathung stehenden Vorlage auf der Grundlage des Landtagsbeschlusses vom

2. März 1897, welcher in dieser Richtung ausschlaggebend ist und bestimmt, daß das Land zu sämtlichen Kosten der projectirten Wasserleitung von Rudolfswert und Umgebung unter der Bedingung 30% beisteuert, daß der Staat 40% zuschießt Ein Gegenantrag oder vielmehr ein Amendement, dahingehend, daß das Land nur 30% der damals in Aussicht genommenen Bauumme von 120.000 fl. beisteuern möge, wurde abgelehnt und damit nochmals bekräftigt, daß es sich um 30% nicht von 120.000 fl., sondern um 30% der sämtlichen Kosten des Baues der projectirten Wasserleitung dem Landtage handelte. Auf Grundlage dieses Beschlusses stehen wir und danach hat der Landesausschuß sein Vorgehen eingerichtet.

Der Landesausschuß hat sich vor allem an die hohe Regierung gewendet, um von ihr die Zuficherung eines Beitrages zu erhalten, und andererseits, um von ihr die Zustimmung zu dem vorliegenden Projecte zu erreichen. Damit komme ich nun auf den technischen und finanziellen Theil der Vorlage zu sprechen.

Das Ackerbauministerium hat auf die Eingabe des Landesausschusses hin einige Ergänzungen verlangt, insbesondere über die Berechnung der Baukosten, ferner beehrte es, daß mehr Viehtränken eingesetzt werden, weiters daß die Wasserleitung ausgedehnt werde gegen den Bahnhof und daß die Lagen um denselben ebenso auch der Ort Werchlin in die Wasserversorgung einbezogen werden, welche früher nicht einbezogen waren. Darauf hat der Landesausschuß den ehemaligen Landesingenieur, den jetzigen Professor Grasty, der das ursprüngliche Project gemacht hat, ersucht, ein neues Project zu liefern, d. h. eine Umarbeitung des früheren Projectes.

Damals ist die Frage neuerlich ventilirt worden, ob genügend Wasser vorhanden sei, welche Frage allerdings bei einer Wasserleitung etwas Beklemmendes hat.

Ich muß gleich zur Aufklärung bemerken, daß es sich nie darum gehandelt hat, ob genügend Nutzwasser vorhanden ist, indem die Nutzwasserquelle eine Stärke von 34 $\frac{1}{2}$ l per Secunde ausweist, was für eine Bevölkerung von 35.000 Menschen genügen würde, während thatsächlich hier für Rudolfswert und Umgebung nur 46 l per Secunde in Anspruch genommen wird. Es hat sich bei der Frage um die Ergiebigkeit der Quelle vielmehr darum gehandelt, ob der Wasserbetrieb, der Turbinenbetrieb, eingeführt werden kann oder nicht. Von den Sachverständigen wurde berechnet, daß der Turbinenbetrieb bei einem Quantum von 210 Secundenliter eingeführt werden kann, thatsächlich aber hat das Wasserquantum der Quelle, welche benützt werden soll, eine Secundenquantität von durchschnittlich 217 l. Denn bei der ersten Messung ergab sich eine Quantität von 230 l und bei der zweiten Messung, die bei der allergrößten Dürre vorgenommen wurde, wie sie höchst selten vorkommt, nämlich jetzt nach dem schnee- und niederschlaglosen Winter, eine Quantität von 202 l.

Das Project des Professors Grasty — das frühere wollte ich nur anführen, um über die Wasserquantitätsfrage hinauszukommen — lautete auf einen Kostenaufwand von 187.000 fl. Dem Landesausschuße ist es nun aufgefallen, daß, wenn auch einige Ortschaften einbezogen und mehr Viehtränken projectirt wurden, eine solche Differenz vorhanden sein könne, zwischen dem 1. und 2. Project, und er hat daher dem Bauamte diese Arbeit zur Revision über-

geben. Das Bauamt hat nun einen technisch außerordentlich gründlichen Bericht geliefert und ist zu folgenden Grundüberzeugungen gelangt.

Die Ausführung des Projectes Grasky ist möglich, der Turbinenbetrieb, der Wasserbetrieb ist auch möglich, jedoch ist derselbe im Verhältnisse zu einem Motorenbetriebe sehr theuer, indem zur Sicherung ein Wasserteich gebaut werden müßte, in welchem das Wasser gesammelt würde, um von da aus der Turbine und dann den unten liegenden Mühlen zugeführt zu werden.

Das Bauamt hat ausgerechnet, daß, falls statt des Wasserbetriebes der Motorenbetrieb eingesetzt würde, in welchem Falle man absehen könnte von Mühleneinlösungen, von Wasserkraftentschädigungen, von einer großen Grundablösung, die ganze Anlage um volle 37.000 fl. billiger kommen, demnach nur 150.000 fl. kosten würde.

Dieser Bericht wurde vom Landesauschusse an das Ministerium geschickt, welches im Princip mit dem Projecte einverstanden war und sich weiters bereit erklärte, statt der 40%, zu welchen das Ministerium gleich anfangs bereit war, 48% beizusteuern, falls der Motorenbetrieb in Anwendung käme.

Allerdings haben die Motorenbetriebe den Nachtheil, daß die Regiekosten, welche auf die Interessenten fallen, größer werden. Dieselben würden sich um 800 fl. jährlich vergrößern.

Nun sind vom Ackerbauministerium außer Rudolfswert noch mehrere Ortschaften einbezogen worden, und zwar Werschlin, Kandia, Froschdorf, St. Michael, Jedinsčina, Gotendorf und Tschermoschnitz. Das Ackerbauministerium hat in Hinblick auf die übrigen Ortschaften aber vor allem ausdrücklich verlangt, daß vor Einbeziehung derselben dahin zu trachten sei, daß sie sich mit dem Anschlusse einverstanden erklären. Das Einverständnis der Ortschaften Stopiče und Plemburg war nicht zu erreichen, auch nicht das Einverständnis, die Interessentenbeiträge zu leisten. Da jedoch anzunehmen war, daß sich jene Ortschaften vielleicht einmal in späterer Zeit dazu entschließen, hat das Ackerbauministerium verlangt, daß die Maschinenlage derart eingerichtet werden soll, daß eine Ankuppelung zur weiteren Wasserversorgung möglich sei. Doch würde eine derartige Erweiterung der Wasserleitung 25.000 fl. kosten. Was aber die anderen Ortschaften betrifft, nämlich die zwei Stunden entfernten Ortschaften Karndorf und Weindorf, so wünschen sie gar nicht die Wasserleitung, erklären auch keine Interessentenbeiträge zu leisten, sie wünschen vielmehr einige Cisternen oder so etwas dergleichen. Die Beisteuer zu den jährlichen Regiekosten würde für sie ungefähr 1400 fl. betragen, eine Summe, die nicht erreichbar ist.

Ich erwähne diese Ortschaften nur aus dem Grunde, weil sie in den Acten vorkommen. Dagegen haben sich die in der Vorlage genannten Ortschaften nicht nur mit der Wasserversorgung einverstanden erklärt, sondern auch Interessentenbeiträge zu leisten, und eben, als die Verhandlungen diesfalls gepflogen wurden, hat die Stadtgemeinde Rudolfswert an den Landesauschuss eine Eingabe gerichtet, in welcher sie erklärt, daß sie gern bereit sei, sämtliche 22% igen Interessentenbeiträge auf sich zu nehmen. Dadurch ist der Beitrag der Interessenten seitens Rudolfswert und Umgebung durch Rudolfswert selbst gesichert, umsomehr als in der Gemeindefitzung vom 28. April der einhellige

Beschluss gefasst wurde, daß die Stadt die vollen auf die Interessenten entfallenden 22% übernimmt. Die Interessentenbeiträge sind auf diese Weise nicht nur zweifellos gesichert, sondern durch die Opferwilligkeit der Stadt Rudolfswert auch der Beweis erbracht, wie sehr es im vitalsten Interesse der Stadt liegt, zu einer Wasserversorgung zu gelangen.

In diesem Sinne stelle ich folgenden Antrag:

(bere: — liest:)

«Der Landtag wolle beschließen:

1.) Der Bau der Wasserleitung für Rudolfswert, Werschlin, Kandia, Froschdorf, St. Michael, Jedinsčina, Gotendorf und Tschermoschnitz wird als ein aus Landesmitteln zu unterstützendes Unternehmen unter der Voraussetzung erklärt, daß zu den auf 155.000 fl. veranschlagten Kosten der Staat 48%, das Land 30% und die beteiligten Gemeinden 22% beitragen.

2.) Das hiezu von Professor Grasky verfaßte Project wird mit der principiellen Abänderung genehmigt, daß von der hierin beantragten Ausnützung der Wasserkraft des Schwerenbaches für den Pumpenbetrieb Umgang genommen und die entfallenden Turbinen durch Benzinmotoren ersetzt werden.

3.) Bei der Ausführung des Maschinenhauses ist auf den allfälligen Anschluß der Wasserleitung für die Ortschaften Stopiče, Plemburg, Ober- und Unter-Schwerenbach Rücksicht zu nehmen und Raum für die Aufstellung der hiezu nothwendigen Pumpen-Garnituren zu reserviren.

4.) Von der Ausdehnung der Wasserversorgungs-Anlage auf die Ortschaften Weindorf, Pritava, Michovec, Ronec, Karndorf, Zurndorf und Germ ist dormalen abzusehen.

5.) Unter allen Umständen behält sich jedoch das Land auf die Vergebung und Ausführung der Arbeiten, Beistellung der Bauleitung, sowie die feinerzeitige Erhaltung und den Betrieb der Anlage, einvernehmlich mit der k. k. Landesregierung die weitgehendste Einflußnahme vor.

6.) Da es sich um kein aus Landesmitteln auszuführendes, sondern um ein seitens des Landes zu unterstützendes Unternehmen handelt, wird von einem bezüglichen Landesgesetze Umgang genommen.»

Ich ersuche die Herren, die Anträge des Finanzausschusses anzunehmen.

Deželni glavar:

Otvarjam razpravo.

Gospod poslanec Pfeifer ima besedo.

Poslanec Pfeifer:

Visoka zbornica! Preskrbovanje Novega mesta in okolice z dobro pitno vodo razpravljalo se je že večkrat v tej visoki zbornici ter naglašala potreba, da se zvrši to podjetje, kakor hitro mogoče, iz narodnogospodarskih in zdravstvenih ozirrov. Gospod poročevalec skliceval se je danes na sejo deželnega zbora z dne 2. marcija 1897, v kateri se je sklenila naprava vodovoda za Novo mesto in okolico, ter ob jednem poudarjal potrebo tega vodovoda, katero tudi jaz rad priznavam.

Tedaj ne bodem ponavljal teh razlogov, ampak opozarjati hočem visoko zbornico na peticijo, ki jo je vložila šmihel-stopiška občina pri poljedelskem ministertvu ter prosila, da se vasi Stopiče, PleMBERG, Dolenja in Gorenja Težka voda — tako imenovana druga ali stopiška skupina — potem vasi Vinavas, Pristava, Mehovec, Konec, Koroška Vas, Grm, Jurna Vas — tako imenovana tretja ali vinavaška skupina — spravijo v zvezo z glavnim novomeškim vodovodom.

Poleg drugih razlogov navajajo v prošnji, da se pečajo z živinorejo, osobito odkar jim je nesrečna trtna uš uničila vinograde, da pogostoma ob času suše primanjkuje vode, tako da morajo prodati svojo živino pod vrednostjo.

Ker je vprašanje naprave vodovoda za Novo mesto in okolico, oziroma razširjenje tega vodovoda na drugo in tretjo skupino (Stopiče-Vinavas), velike važnosti, podal sem se v ondotne kraje, da tam poizvedujem o tej zadevi. Morebiti ustrežem visoki zbornici, ako povem, kar sem tam čul. Ljudje druge skupine bi sicer želeli vodovod, boje se pa stroškov naprave, oziroma vzdrževanja, kar bi jim nalagalo novih naklad, ko imajo že sedanjih dovolj. V novomeško skupino spadajoče vasi: Beršlin, Kandija, Žabja Vas, Šmihelj, Jedinščina, Gotna Vas in Čermošnjice — kakor je povdarjal gospod poročevalec — ne bodo zadeli nobeni stroški, ker je vseh 22% prispevka udeležencev te skupine prevzela požrtvovalna novomeška občina, tako, da po besedah gospoda predgovornika bodo omenjene vasi proste 22% prispevka.

V skrbeh so ljudje radi mlinov, da ne bi mogli mlini toliko mleti, kakor dosedaj ali da bi morebiti prenehal delovati kak mlin, če bi se zmanjšala vodna sila vsled vodovoda, zlasti ob hudi suši. Prebivalcem župnije Podgrad mlava žita že sedaj prizadeva mnogo sitnosti, ker morajo ljudje nositi žito 1 $\frac{1}{2}$ ure daleč v mlin; če bi pa morda kak mlin, in sicer kateri najbližnjih, bolj počasi mlel, bi ljudje, ki potrebujejo te mline, še več časa zgubili, ker bi morali dve uri ali pa še dalje v druge mline nositi žito, ali toliko dalje čakati na mletev; tedaj prosijo, da se jim da nadomestilo za slučaj, če bi mlava bila otežkočena ali prikrajšana vsled pomanjšanja vodne sile pri ostalih mlinih.

Mlinarje je lahko odškodovati, ako mlini vsled pomanjšanja vodne sile ne bi mogli toliko mleti kakor dosedaj; gospodarji pa, ki nosijo žito v take mline, menijo, da bi tudi njim šla odškodnina, oziroma nadomestilo za slučaj prikrajšane mletve. Bojazen, da se utegne zmanjšati vodna sila ter s tem prikrajšati mletev, nastala je iz neke nezaupnosti, katero imajo ljudje večkrat do kakšne nove naprave, in iz slovenskega besedila priloge 52. na strani 2., kjer se bere: «da odpadejo drage vodne zgradbe (nabiralnik za vodo, jez, kanal za dovajanje vode itd.), kakor tudi da se znižajo odkupnine za mline, odškodnine za vodno silo itd., če se upelje vršba z motorjem» (t. j., če se opusti vršba z vodno silo).

Po nemškem besedilu pa: «Infolge Wegfalles der kostspieligen Wasserbauten (Sammelteich, Wehr, Wehrkanal u.) sowie Vermeidung von Mühlen-Einlösungen

und Wasserkraftentschädigung» . . . odpadejo drage vodne zgradbe ter odkupnine za mline in odškodnine za vodno silo, med tem ko po slovenskem besedilu ne odpadejo odkupnine in odškodnine za mline in vodno silo, ampak se znižajo, kar je gotovo velik razloček, tako da po nemškem besedilu — ako prav razumem — ne bo treba plačati nobene odškodnine ne za mline ne za vodno silo.

Z ozirom na to razliko med slovenskim in nemškim besedilom prosim današnjega gospoda poročevalca, oziroma gospoda referenta v deželnem odboru, pojasnila, katero besedilo je pravo? Ali se bo zmanjšala vodna sila? Od tega odgovora je potem odvisno, če treba staviti kak predlog za slučaj pomanjšane vodne sile, oziroma prikrajšane mletve, da se odškoduje prizadete udeležence. — Po današnjem nasvetu torej dobi vodovod skupina Novo mesto, Beršlin, Kandija, Žabja vas, Šmihel, Jedinščina, Gotna Vas, Čermošnjice; za Stopiško ali drugo skupščino prihrani se prostor za morebitno svoječasno zvezo s prvo skupino. Kar se tiče tretje skupine — Vinavaške, ta sicer tudi želi, da bi se iz glavnega vodovoda napeljala postranska cev preko državne ceste do bližine Koroške vasi; ako pa to sedaj ne bi bilo mogoče radi prevelikih stroškov, ki bi znašali, in sicer 60.000 gld. za napravo in pa 1450 gld. vsako leto za obrat, prosi ta skupina, da bi se ji napravili vodnjaki in napajališča v Podgrajski župniji.

V obližju vasi Konec se nahaja voda, živa ali neživa se ne ve — z imenom «v groti». Iz «grote» bi se utegnilo pridobiti dovolj vode, pitne in napajalne, za vasi Vinavas, Konec in morebiti tudi Grm.

Za vasi Pristava in Mehovec bi se utegnila voda pridobiti v vasi Pristava, kjer je že sedaj ob cesti obokan prostor, kjer se nekoliko vode nahaja.

Tudi v gozdu blizu Pristave dobiti je včasih vode — utegnilo bi se tu še več vode najti, če bi se globlje preiskavalo.

Za vasi Koroška vas in Jurnavas ni znanih nobenih krajev, kjer bi se sumilo, da bi se utegnila voda najti; pomagalo bi se le z vodnjaki. Ker se tedaj nahaja v ondotnih krajih nekaj vode, ki jo je treba spraviti na dan, stavim sledečo resolucijo:

«Deželni zbor skleni:

V ozirom na to, da vasi Vinavas, Pristava, Mehovec, Konec, Koroškavas, Jurnavas in Grm stroške priklopljenja k vodovodu za Novo mesto in okolico s 60.000 gld., pa tudi vsakoletnih obratnih stroškov s 1450 gld. sedaj ne zmagajo, se deželnemu odboru naroča, da po deželnem inženirju preišče razmere v ondotnih vaseh, da potem izdela načrte, kako bi se dotični kraji preskrbeli s pitno vodo.»

Sicer pa glasujem za današnje predloge.

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo resolucijo gospoda poslanca Pfeiferja, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Resolucija je zadosti podprta in je torej v razpravi. Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Povše ima besedo.

Poslanec Povše:

Visoki zbor! Gospod predgovornik zahteva pojasnila od poročevalca deželnoodborskega v nekaterih zadevah, stvareh, za katere so ravno sedaj razprava vrši v ti visoki zbornici. Kot poslanec novomeškega okraja umevno je, da je izrazil željo, da bi bile tudi nadaljnje vasi občine Stopiče in Podgrad deležne dobre, zdrave pitne vode. Deželni odbor je gotovo v tem pogledu storil svojo dolžnost, ker je deželnemu stavbnemu uradu naročil, da glede projekta stvar tako uravna in izdela, da bo v bodočnosti omogočeno priklopiti na ta vodovod tudi te vasi. Gospod poslanec pa je iz poročila deželnega odbora se moral gotovo prepričati, da pa nikdar ni mogoče preskrbeti gorenjih vasi takozvane Podgrajske pokrajine s tem vodovodom, kajti le stroji, ki bodo vodo črpali in vzdigovali v 350 m višje ležeče vasi, povzročili bi tako ogromne stroške, da bi daleko presejali vse predpisane davke dotičnih vasi.

Ako je deželni odbor tudi vedel, kako malo so hotele dotične občine za vodovod prispevati, ko se je prepričati mogel iz njih izjav, da so se izrekle, da ne dajo čisto nič ali pa da hočejo ženerozno prispevati 2%, ko celo najubožnejše kraške občine prevzamejo 20 do 25% stroškov od potrebnosti za napravo vode. Jasno mora biti gospodu predgovorniku tovarišu prijatelju Pfeiferju, da je deželnemu odboru bilo naravnost odkazano, kaj ima storiti, namreč da za sedaj ni nadaljevati, ampak po sklepu deželnega zbora z leta 1897. staviti svoje konkretne predloge. Bodi s tem torej to vprašanje rešeno. Gospod poslanec je tudi omenil, da ne bi bilo samo vzeti v skrb dotičnih mlinarjev, ampak tudi podgrajsko prebivalstvo, da ne bodo, če bo voda odvzeta, morali zato še dalje v mlin nositi, kakor doslej.

Gospod poslanec in vsi prebivalci morejo biti pomirjeni, da bo deželni odbor vestno, natančno in naddrobno vse proučil in se zavedal dolžnosti, da varuje vse prebivalstvo, ki ima kak interes v dotičnem okraju. Gospodu poslancu pa bodi v pojasnilo povedano sledeče: Kakor je že gospod referent pri poročevalčevi mizi naznanil, se je izmerila voda po dolgotrajni suši po zimi, ko ni bilo snega, katerega je zdaj v lepem majniku le preveč, torej v dobi, o kateri se sme trditi, da je voda imela svoj minimum, in izmerilo se je, da prihaja iz dotičnega studenca v sekundi 34 litrov vode in potem je še vsa Težka voda, od katere se mora vzeti, da bo dajala v sekundi 220 litrov najmanj. Ako je gospod poslanec to zasledoval, je lahko videl, da bo v sekundi 4.6 litra, torej nekaj nad 4½ l na sekundo zadostovalo za oskrbovanje vseh prebivalcev, ki imajo tega vodovoda deležni postati. Ako vzamemo 220 litrov kot minimum, ki ga bo dala Težka voda, moramo priznati, da se poslužujem domačega izreka, da je 4½ l pri 220 l kakor kaplja v morju. Gotovo pa ima tudi pri prav izvrstnih mehaničnih napravah množina 4½ l nekaj efekta. Toda pri naših mlinih, o katerih se sme trditi, da izkoriščajo komaj 20% prave vodne sile, se mora reči in mora gospod poslanec priznati, da teh 4½ l pri 220 l ni upoštevati. Bodi

pa gospodu poslancu in volilem njegovim v popolno pomirjenje povedana druga tehnično dognana stvar, da bosta oba mlina imela veliko več vode, kakor jo imata danes, kajti deželni hidrotehnik je natanko preiskal «latvico» dotičnega potoka in ko je pri izvorniku izmeril vodo, potem pa pri prvem in drugem mlinu, je že pri prvem mlinu našel, da je vode veliko manj kakor pri izvorniku in še manj pa iz drugega mlina, in sicer zato, ker se nahajajo v potoku požiralniki. Vsaj se vidijo popolni vrtinci, ki jemljejo vodo v zemljo in našel je tudi inženjer, da se voda izgublja v kamenito ozemlje. V projektu je pa za to poskrbljeno, da se bodo požiralniki zadelali s kamenjem in šlo se bo stvari na sled, napravile se bodo podloge betonirane ali iz cementa, tako da smemo z mirnostjo računati, da bo potem šlo še več vode na mlin kakor doslej. Iz teh ozirov mislim, da je gospod poslanec Pfeifer lahko popolnoma pomirjen in da bo lahko ljudstvu pojasnil, da je za mlinarsko obrt preskrbljeno in sploh da ne bo nič trpelo škode.

V drugem oziru pa le priporočam, da visoka zbornica nespremenjeno sprejme predlog deželnega odbora, oziroma predlog, ki je zdaj stavljen po gospodu poročevalcu finančnega odseka.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, — gospod poročevalec?

Berichterstatter Ritter von Tanger:

Der Herr Landesauschussbeisitzer Povše hat auf die Bedenken des Herrn Abgeordneten Pfeifer in so ausführlicher und sachlicher Weise erwidert, daß ich glaube, nicht mehr nöthig zu haben, darauf weiter einzugehen, da ich eben nur das wiederholen müßte, was der Herr Landesauschussreferent in technischer Beziehung so richtig dargelegt hat. Was jedoch die Resolution des Herrn Abgeordneten Pfeifer betrifft, so halte ich dieselbe für berechtigt, da es ja thatsächlich in der dortigen Gegend nothwendig wäre, eine oder die andere Cisterne zu errichten. Ich habe daher die Ehre, die Resolution Pfeifer zu unterstützen. Im übrigen kann ich nur nochmals die Herren ersuchen, die Anträge des Finanzausschusses anzunehmen, um endlich dieses Werk zur Ausführung zu bringen, ein Werk, welches zum wirtschaftlichen und gesundheitlichen Segen der Stadt Rudolfswert und ihrer Umgebung gereichen wird.

Deželni glavar:

Prosim torej glasovati.

Ker je gospod poročevalec predloge prebral in ker jih ima visoka zbornica tiskane pred sabo, menim, da ne bo treba o vsakem posebej glasovati.

(Klici: — Rufe: «Ni treba!»)

Prosim torej gospode, ki pritrujejo vsem šestim predlogom finančnega odseka, da izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Ker obstoji predlog finančnega odseka iz več točk, treba je še glasovanja v celoti. Gospodje, ki glasujejo za vse te predloge v celoti, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Sedaj nam je še glasovati o resoluciji gospoda poslanca Pfeiferja, ki se glasi:

«Deželni zbor skleni:

Z ozirom na to, da vasi Vinavas, Pristava, Mihovec, Konec, Koroška vas, Jurnavas in Grm stroške priklopljenja k vodovodu za Novo mesto in okolico s 60.000 gld., pa tudi vsakoletnih obratnih stroškov s 1450 gld. sedaj ne zmagajo, se deželnemu odboru naroča, da po deželnem inženirju preišče razmere v ondotnih vaseh, da potem izdela načrte, kako bi se dotični kraji preskrbeli s pitno vodo.»

Gospodje, ki pritrjujejo tej resoluciji, izvolijo ustati. (Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto, in s tem je sedma točka dnevnega reda rešena.

Na vrsto pride točka:

8. Ustno poročilo finančnega odseka glede najetja posojila v znesku 32.000 gld. za mestno občino ljubljansko v svrhu delnega pokritja neke kupnine (k prilogi 55.).

8. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses, betreffend die Bewilligung zur Aufnahme von 32.000 fl. für die Stadtgemeinde Laibach behufs theilweiser Deckung eines Kaufschillinges (zur Beilage 55.).

Poročevalec Višnikar:

Visoki deželni zbor! Mestna občina Ljubljanska prosi, da se jej dovoli najetje posojila v znesku 32.000 gld. Mestna občina je bila že dne 11. oktobra 1890 soglasno sklenila, da nakupi Galletovo hišo na Mestnem trgu za 48.000 gld. 16.000 gld. je že plačala iz loterijskega posojila, kar je bilo že odobreno, in sedaj gre še za to, kako pokriti ostanek 32.000 gld.

Za ta ostanek je prevzela mestna občina dve terjatvi mestne hranilnice ljubljanske v znesku 12.000 in 20.000 gld. — Takrat se najetje tega posojila ni odobrilo in šele letos je dne 28. februarija sklenil občinski svet, da se prosi visoki deželni zbor, da se posojilo v tem znesku odobri. Dotični sklep se je pravilno razglasil in proti njemu ni bilo nikakega ugovora. Stvar je v meritoričnem oziru že dognana, in mesto je prevzelo hišo. Torej danes nič drugega ne kaže, kakor da se sklepu mestnega zastopa pritrudi, in finančni odsek torej predlaga:

«Visoki deželni zbor izvoli skleniti:

1.) Stolnemu mestu Ljubljani se dovoljuje v delno pokritje kupnine v znesku 48.000 gld. za nakup Galletove hiše na Mestnem trgu št. 2 najetje posojila

v znesku 32.000 gld., oziroma se pritrjuje, da je mestna občina ljubljanska za pokritje ostale kupnine v znesku 32.000 gld. prevzela v svojo plačilno obljubo terjatvi mestne hranilnice v Ljubljani iz zadolžnic z dne 6. in 23. decembra 1890. l. v znesku 12.000 gld. in 20.000 gld.

Der hohe Landtag wolle beschließen:

1) Der Landeshauptstadt Laibach wird zur theilweisen Begleichung des Kaufschillinges per 48.000 fl. für den Ankauf des Gallet'schen Hauses, Rathhausplatz Nr. 2, die Aufnahme eines Darlehens per 32.000 fl. bewilligt, beziehungsweise der Uebernahme der Forderungen der städtischen Sparcasse in Laibach aus den Schuldscheinen vom 6. und 23. December 1890 per 12.000 fl. und 20.000 fl. in das Zahlungsverprechen der Stadtgemeinde Laibach zur Deckung des Kaufschillingesrestes per 32.000 fl. die Zustimmung ertheilt.»

«2.) Deželnemu odboru se naroča, da temu sklepu izposluje Najvišje potrjenje.

2.) Der Landesausschuss wird beauftragt, diesem Beschlusse die Allerhöchste Sanction zu erwirken.»

Deželni glavar:

Otvorjam razpravo.

Zeli kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogoma finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljnja točka je:

9. Ustno poročilo finančnega odseka glede najetja posojila v znesku 800.000 gld. za deželno stolno mesto Ljubljano (k prilogi 54.).

9. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses, betreffend die Bewilligung zur Aufnahme eines Anlehens von 800.000 fl. für die Landeshauptstadt Laibach (zur Beilage 54.).

Poročevalec Višnikar:

Dalje mi je poročati o prošnji deželnega stolnega mesta Ljubljane za najetje posojila v znesku 800.000 gld. Kakor je razvidno in natančno razloženo v prilogi deželnega odbora št. 54., rabi mestni zastop to posojilo za potrebščine, katere so navedene v tej prilogi. Dotični sklep občinskega sveta z dne 24. januarija t. l. storil se je s kvalificirano večino glasov in se je pravilno razglasil. Mesto bo potrebovalo prvič za Mestni dom 120.000 gld. Kakor znano, je Mestni dom že pod streho. Ondi se namerava nastaniti 30 mož varnostne straže in 20 mož prostovoljne gasilne straže, dalje vse shrambe za prostovoljno gasilno društvo, shrambe in delavnice za vodovod in elektrarno in potem postaja rešilnega društva, katero se hoče ustanoviti. Razun tega

se bo tam tudi nahajala dvorana za javne shode raznih društev in končno več stanovanj, katera se bodo dala v najem. Kakor nam je g. župan v finančnem odseku pojasnil, se bodo v omenjeni dvorani vršila v kratkem tudi predavanja o higijeni, katera bodo obče pristopna. Neslo bo to poslopje po proračunu na leto 2150 gld. Za obrestovanje in anuitete pa bo treba 6400 gld. Seveda se stvar ne bo izplačevala, ampak zgradba je tako obče koristna, da jej ni ugovarjati.

Dalje se bo za osemrazredno dekliško šolo in župnišče pri sv. Jakobu potrebovalo 100.000 gld. Da je ta zgradba nujna in potrebna, je obče znano. Samo troški šole so proračunjeni na okroglo 100.000 gld. Za župnišče pa se bo potrebovalo, kakor je razložil g. župan ljubljanski, kakih 30.000 gld., ker bodo prispevali pri tem župnišču tudi drugi faktorji. Finančni odsek je torej pripoznal, da so tudi te zgradbe, kakor sploh znano, v Ljubljani potrebne.

Dalje se namerava zgraditi mestna ubožnica in ljudska kopelj. Troški ubožne hiše so proračunjeni na 65.000 gld., troški ljudske kopelji pa na 20.000 gld. Ubožnica se namerava graditi v Vodmatu, in priredil se bo tudi vrt, na katerem bo ubožcem dana prilika delati. Ljudska kopelj, za katero je tudi že načrt gotov, se bo zidala na voglu med Prečnimi in Koldvorskimi ulicami. Za kopanje s perilom vred se misli računati samo 5 kr. za osebo, tako da bo ta kopelj tudi vsakemu ubožnemu meščanu pristopna. Taka kopelj je gotovo hvalevredna naprava in jo je tudi iz zdravstvenih razlogov pozdravljati. Dalje se namerava izdati za tlakanje mestnih cest, ulic in trgov 120.000 gld. Površje znaša 23.810 m² in ako se računni po 5 gld. 1 m², znaša potrebščina 119.050 gld. ali okroglo 120.000 gld. Povdarjalo se je v finančnem odseku, da je tlakovanje mestnih cest, ulic in trgov posebno v Ljubljani velika potreba, ker je znano, da imamo silno veliko dežja. Kaki tlak se napravi, še ni določeno, namreč ali bo iz porfirja, granita ali asfalta, to je še stvar razprave v mestnem zastopu. Na vsak način pa je gotovo, da je tlakovanje potrebno, kajti takoj se čujejo pritožbe, ako se mora po mestu gaziti blato.

Dalje se nameravajo napraviti tudi nove ceste, ulice in trgi, in sicer v prvi vrsti ulica od frančiškanske cerkve proti kolodvoru. Gotovo so te ulice neobhodno potrebne, posebno, ako se ozira na to, da se v kratkem prične v tistem kraju zidati justična palača. Potem je ravno v tistem kraju potrebna razširitev Dolgih ulic in naprava vzporednih ulic, tako tudi podaljšanje Hilšerjevih ulic pri poslopju deželne vlade. Za to podaljšanje je mestna občina nasproti vladi že vezana. Dalje se hočejo tudi napraviti ulice za pešce od škofove pristave proti novi infanterijski vojašnici in naposled podolžne in prečne ulice na Prulah. Tudi tam je neobhodno potrebno, da se napravijo nove ulice. Vse te nove ulice bodo stale s kanalizacijo vred po proračunu okoli 175.000 gld. Končno se hoče izdati za razširjenje elektrarne okroglih 200.000 gld. Za elektrarno se je izdalo 444.200 gld. Posojila pa je bilo za to dovoljenega samo 413.000 gld., tako da se je več izdalo za 31.200 gld. To investicijo je gotovo odobravati in raz-

širjenje elektrarne se je izkazalo potrebno, ker se napravlja vedno več inštalacij. Tudi dva stroja ne zadošujeta več, ampak namerava se napraviti še tretji stroj za 350 do 400 konjskih sil. Potem se položi še en kabel in uredi akumulatorska baterija. Nadalje se bo tudi precej sile rabilo za električno železnico, katero se namerava že prihodnje leto oživotvoriti. Račun elektrarne je precej ugoden. Primanjkljaj se je lansko leto pokazal samo z 8000 gld., za letos pa je proračunjen na 2216 gld. Ako se pomisli, da je prvo leto gotovo najneugodnejše za take naprave, se mora pritrčiti, da je v obče elektrarna precej nesla in da je ta naprava bila potrebna in koristna. Ti sklepi občinskega sveta so se, kakor sem že prej omenil, storili z veliko večino in so bili pravilno razglašeni. Pritožil se ni nihče proti temu, in jaz mislim, da je zastop stolnega mesta v prvi vrsti poklican presoјati, katere naprave so v mestu v resnici potrebne.

Omenjam še, da ima mesto razun loterijskega posojila dolg 2,110.000 gld., ali med temi 2,110.000 gld. se nahaja 1,000.000, ki zadeva regulacijske namene in podpore po potresu poškodovanim, tako da torej preostaje še 1,110.000 gld. Od tega zneska spada pa 429.000 gld. na topničarsko vojašnico, na elektrarno 410.000 gld., na dolensko železnico, šole in mesarski most 126.000 gld., kar znaša vse skupaj 1,035.000 gld. Od leta 1901 bo sicer mesto imelo več plačevati kakih 25- do 35.000 gld., vendar je finančni odsek priznaval, da je finančno stanje mesta ljubljanskega precej ugodno, da je po letošnjem proračunu prebitka 49.800 gld. in da bo tedaj mesto tudi pozneje moglo izhajati brez povišanja priklad, ako tudi pride do višjega plačila 25- do 35.000 gld., katero sem prej omenil.

Po teh opazkah mi je čast predlagati v imenu finančnega odseka:

«Visoki deželni zbor skleni:

1.) Deželnemu stolnemu mestu Ljubljani se dovoli najeti posojilo v znesku 800.000 gld., in sicer:

- 120.000 za gradnjo Mestnega doma;
- 100.000 gld. za gradnjo osemrazredne slovenske dekliške šole in župnišča pri sv. Jakobu;
- 65.000 gld. za gradnjo mestne ubožnice;
- 20.000 gld. za gradnjo ljudske kopeli;
- 120.000 gld. za tlakovanje cest, ulic in trgov;
- 175.000 gld. za napravo novih cest, ulic in trgov;
- 200.000 gld. za povečanje elektrarne.

2.) To posojilo se mora vrniti v petdesetih letih s poluletnimi, enakimi dekurzivnimi anuitetami ter obrestna mera za obrestovanje ne sme znašati več nego 4·5% in za amortizovanje ne manj nego 0·54%.

3.) Se dovoli, da se prihranke, ki se bodo po dovrstitvi katere gori pod a) do g) navedenih naprav in del dejansko dosegli, porabi v pokritje primanjkljaja, ki bi se morebiti pokazal pri kateri drugi teh točk.

4.) Deželnemu odboru se naroča, da izposluje tem sklepom Najvišje potrjenje.

1. Der Landeshauptstadt Laibach wird die Aufnahme eines Anlehens von 800.000 fl. bewilligt, und zwar:

- 120.000 fl. für den Bau des «Mestni dom»;
- 100.000 fl. für den Bau der achtclassigen slovenischen Mädchenschule und des Pfarrhofes zu St. Jakob;

- c) 65.000 fl. für den Bau des städtischen Armenhauses;
- d) 20.000 fl. für den Bau eines Volksbades;
- e) 120.000 fl. für die Pflasterung von Straßen, Gassen und Plätzen;
- f) 175.000 fl. für die Anlage neuer Straßen, Gassen und Plätze;
- g) 200.000 fl. für die Vergrößerung des Elektrizitätswerkes.

2.) Dieses Anlehen muß in fünfzig Jahren mit halbjährigen gleichen decursiven Annuitäten zurückgezahlt werden und darf der Percentsatz für die Verzinsung nicht mehr als 4·5% und für die Amortisirung nicht weniger als 0·54% betragen.

3.) Es ist gestattet, daß Ersparungen, die nach Vollendung einer der vorstehend unter a) bis g) angeführten Herstellungen und Arbeiten als thatsächlich erzielt anzusehen sind, zur Deckung eines bei einem anderen dieser Posten etwa eingetretenen Abganges verwendet werden.

4.) Der Landesauschuß wird beauftragt, diesen Beschlüssen die Allerhöchste Sanction zu erwirken.»

Deželni glavar:

Otvarjam razpravo.

Der Herr Abgeordnete Luckmann hat das Wort.

Abgeordneter Luckmann:

Wenn man auch mit der finanziellen Gebarung des Gemeinderathes nicht einverstanden ist, kann man doch nicht umhin, diesen Antrag, gerade so wie den Antrag bezüglich der unmittelbar vorhergehenden Vorlage, anzunehmen; man ist gewissermaßen in einer Zwangslage, da das Geld bereits ausgegeben ist. Man kann ja beispielsweise die Genehmigung zu einem Hauskaufe nicht verweigern, der schon vor neun Jahren erfolgt ist, für den die Gemeinde aber erst heute für gut befunden hat, die Genehmigung einzuholen.

Auf mich macht es auch einen peinlichen Eindruck, wenn man Darlehen bewilligen soll für Auslagen, die schon geschehen sind, und für welche nachträglich der Landtag gewissermaßen die Verantwortung zu tragen hätte. Wir können jedoch die Genehmigung nicht verweigern, denn wir dürfen die verehrliche Stadtgemeinde Laibach nicht in Verlegenheit bringen.

Ich möchte jedoch einige Bedenken geltend machen, und dazu zählt in erster Reihe die Besorgnis, daß die gegenwärtige Gemeindevertretung etwas gar zu feurig für den Fortschritt eingenommen ist; ich fürchte, daß sie über die Mittel der Stadt Anschaffungen macht und zu sehr dem Fortschritte huldigt.

Ich bin etwas über 20 Jahre Mitglied des hohen Landtages und erinnere mich, daß vor ungefähr 20 Jahren Laibach keine Schulden und keine Umlagen hatte, ja die Stadt hatte sogar weniger als keine Umlagen; denn es bestand nur eine 10%ige Schulumlage, dagegen hatte man für den Normalschulfond gar keine Umlage, da Laibach seine Schulerfordernisse selbst deckte; die Umlage von 18% zum Normalschulfonde mußten alle bezahlen mit Ausnahme der Steuerträger von Laibach, diese zahlten nur 10% Schulumlage und keine Normalschulumlage, folglich hatten sie im Vergleiche zu anderen Steuerträgern im Lande weniger als gar keine Gemeindeumlage.

Seitdem haben sich die Verhältnisse geändert. Heute hat die Stadtgemeinde außer der Schuld aus dem Lotterielehen noch zwei Millionen und einige hunderttausend Gulden Schulden.

Man hat sehr viel gesprochen von productiven Anlagen. Ich muß anerkennen, daß beispielsweise die Ausgaben für die Wasserleitung, für die Kaserne und das Schlachthaus nothwendig und productiv waren. Viele andere Auslagen waren jedoch weniger nothwendig, und insbesondere betrachte ich die Errichtung eines Elektrizitätswerkes um circa 650.000 fl. als wenig überlegt und geradezu als ein Unglück für die Gemeindefinanzen, was ich auch seinerzeit beim Einbringen des Projectes gesagt habe. Man sieht nicht nur bei anderen Städten, daß diese Beleuchtungsart die theuerste ist, sondern Laibach hat auch noch die theuerste Kohle von allen Städten Oesterreichs. Es ist daher eine Verschwendung, anstatt die Kohle direct zu verwenden, sie erst umzuwandeln in Dampf und diesen in Elektrizität, welche weitgeleitet und nie voll ausgenützt wird. Das wird sich noch bitter rächen.

Das Geld ist nun einmal ausgegeben, man kann dagegen nichts mehr thun, man muß die Bewilligung ertheilen; wir haben seinerzeit davor gewarnt und uns gegen die Verantwortung verwahrt. Nun ist jedoch zwischen den Zeilen des Berichtes zu lesen, daß noch große Dinge projectiert sind; es heißt in der Vorlage, man werde mit 800.000 fl. nicht auskommen, die Stadtgemeinde werde noch größere Bedürfnisse haben.

Ich muß anerkennen, daß das Erdbeben außerordentliche Bedürfnisse mit sich gebracht hat, aber ich glaube doch, es muß ein bißchen gebremst werden. Ich möchte darauf hinweisen, daß die Steuerkraft der Stadtgemeinde nicht gestiegen ist. Die Hoffnung, daß Handel und Gewerbe aufblühen werden, hat sich bisher nicht bewahrheitet. Nach meinen über 30 Jahre reichenden Erfahrungen fühle ich, daß weder Handel noch Industrie im Gebiete der Stadt Laibach fortgeschritten sind, letztere ist im Gegentheile eher zurückgegangen, was wohl damit zusammenhängt, daß Laibach die theuerste Kohle von allen Städten in Oesterreich haben dürfte. Handel und Industrie der Stadt sind im Rückgange; wenn Sie mir nicht glauben, so werden Sie doch den Steuerausweisen Glauben schenken, nach welchen die Steuern in der Stadt nicht gestiegen sind. Die Hauszinssteuer ist leider seit dem Erdbeben stark zurückgegangen, was nur insoferne zur Sache gehört, als dadurch ebenfalls die Umlagenbasis zurückgegangen ist. Es muß daher daran gedacht werden, wie weit das Können der Steuerträger reicht und wie wird man die steigenden Auslagen und Schulden decken?

Man spricht immer vom Fremdenverkehre. Ja, dieser steigt leider in Laibach auch nicht und gibt auch nicht viel zu verdienen. Der Fremdenverkehr kann aber auch nicht steigen, wenn die Gemeindevertretung so exclusiv radical vorgeht, wie bisher. Welche Fremden sollen uns denn aufsuchen? Ein Italiener oder ein Deutscher wird sich nicht angezogen fühlen, wenn Sie so unduldsam sind, daß Sie z. B. den 8000 Deutschen in Laibach nicht einmal gönnen, daß auf den deutschen Schulen, die ihnen von der Regierung abgerungen wurden, eine deutsche Aufschrift existire. Wenn die Gemeindevertretung so unduldsam ist, dann darf man nicht glauben, daß sich die Deutschen angezogen fühlen,

um zu ihrem Vergnügen hieher zu kommen. Wer nicht herkommen muß, meidet Laibach, und wir sehen, daß jetzt, wo die Schäden des Erdbebens theilweise sanirt und genügend Wohnungen vorhanden sind, sehr viele von den Deutschen, die damals fortgezogen sind, nicht zurückkommen, weil sie es hier nicht angenehm finden. Das ist übrigens ein Punkt, über den wir schon oft genug gesprochen haben; mir thut es leid, daß ich ihn leise gestreift habe. Ich mußte jedoch erklären, daß unsere Partei mit der ganzen Vorlage nicht einverstanden ist, wir können unsere Opposition jedoch nicht dadurch zum Ausdruck bringen, daß wir den vorliegenden Anträgen die Zustimmung verweigern, weil wir die Stadtgemeinde schädigen würden, was uns ferne liegt; die Gemeinde müßte theueres Geld in Anspruch nehmen und könnte finanziell nicht in Ordnung kommen. Deshalb geben wir unsere Zustimmung, trotzdem wir in mancher Hinsicht eine radicale Aenderung in der finanziellen Gebarung seitens der verehrlichen Gemeindevertretung anstreben, vor allem in der Richtung, daß sie ein bißchen mehr berücksichtigen möge, was die Stadt leisten kann im Verhältnisse zu dem, was sie unternimmt. Diese wenigen Bemerkungen vorzubringen war der Zweck, zu dem ich mir das Wort erbeten habe, wir werden aber für die Ausschusssanträge stimmen. (Klicie na desni: — Rufe rechts: Bravo!)

Deželni glavar:

Gospod poslanec Hribar ima besedo.

Poslanec Hribar:

Na besede častitega gospoda predgovornika bom, visoka zbornica, dovolil si, kratko replikovati. Ako on danes naglaša, da Ljubljana pred 20. leti ni imela nič dolgov in nič priklade, je to, kakor je deloma sam priznal, anahronizem. Na 20 let, gospoda moja, danes se nazaj ozirati, ko je leta 1895. Ljubljano deloma razdejal potres, ki je vse razmere temeljito premenil, je vendar nekako preveč. Ljubljana pred 20. leti res ni imela dolgov, zato pa tudi ni imela tistih dohodkov, katere ima sedaj iz svojih investicij in če gospod predgovornik pripoveduje o dolgovih, katere je v tem času najela, bi moral pred vsem opozarjati tudi na to, kakošne investicije so se z najetimi posojili naredile. Gospoda moja, če pregledate poročilo, kakor je pred vami, bodeite izprevideli, da mestna občina Ljubljanska takih dolgov, ki bi jo težili, razun onih, ki so se morali napraviti po potresu, nima; temveč da so se posojila najela le v namen, da se ustvarijo investicije. Te investicije pa niso za občino nikakošno breme, temveč le velika korist, kajti iz njih ima mestna občina vsako leto velike svote dobička. Gospod predgovornik je predober finančnik, kakor da bi mu bilo treba na um klicati, da se taki dolgovi, ki se dobro uporabijo, ne smejo nikomur očitati; zato se le čudim, da je danes vendar izrekel neka očitjanja.

Ako on dalje pravi, da pred 20. leti mesto Ljubljansko ni imelo nobene priklade, ima čisto prav; vsaj bi pa tudi dandanes ne imelo takih priklad kakor jih sedaj pobira, ko bi bila visoka zbornica svoje dni nasproti mestni občini Ljubljanski postopala z nekoliko

večjo benevolenco, kakor jo je v resnici pokazala. Mestna občina Ljubljanska je pobirala 10% priklado za šolstvo in s temi 10% je tako dobro izhajala, da je — poleg tega, da so bili njeni učitelji veliko bolje plačani, kakor vsi drugi učitelji po deželi — ostalo jej še veliko več, kakor polovica dohodkov iz priklade, ki so se v druge namene porabljeni zamogli. Ko je pa deželni zbor potem sklenil, da mora mestna občina, kateri se je odvezla skrb za plačevanje svojih učiteljev, prispevati s tistimi procenti za potrebščine vsega šolstva, je čisto naravno, da je, ko je izgubila to priklado, morala naložiti drugo priklado za pokrivanje tistih potrebščin, katere je prej pokrivala iz 10% šolske priklade. Priklada torej se mestni občini Ljubljanski ne more očitati, ampak, ako komu, bil bi jo gospod predgovornik moral očitati deloma tudi samemu sebi, ker je takrat glasoval za zakon, po katerem se je mestni občini odvezlo pobiranje 10% priklade za svoje ljudsko šolstvo.

Očita se pa mestni občini morebiti sedanja višja priklada. Te višje priklade pa bi gotovo ne bilo, ko bi ne bili leta 1895. imeli potresa. Ako pa misli kdo, da je mestna občina Ljubljanska po letu 1895. mogla in smela gospodariti, kakor do takrat, pravim, da je tak človek nazadnjak in jaz le obžalujem, da moram deloma izreči to očitjanje tudi nasproti gospodu poslancu Luckmannu, katerega sem doslej imel za veliko bolj naprednega moža, kakor se je pokazal v tej debati. Ako bi bila mestna občina imela ostati pri prejšnjem načinu gospodarstva, bi ne bila prav nič mislila na razširjenje ulic, ki je pa vendar bilo že silno potrebno. Ulice, kakor so se razširile, se pa niso razširile s par krajcarji ali goldinarji, ampak tu je bilo treba veliko tisočakov — na stotine tisočakov — v roke vzeti. Občinski svet Ljubljanski, uvidevajoč, v kakih razmerah je mesto in da je takorekoč previdnost sama nekako mu v roko potisnila nadaljnjo usodo njegovo, njega razširjavo in napredek, si je bil v svesti, da mora storiti vse, kolikor se da storiti — ne da bi se preveč obremenila davčna zmožnost Ljubljanskega prebivalstva — da se mesto modernizuje, da postane vredno imena »deželno stolno mesto«. Mislim, da bi se vsakdo občinskemu svetu bil moral smejati in da bi bila zgodovina morala slabo o njem soditi, ko bi bil tedaj sklenil, da naj se ostane pri tistih ozkih ulicah in pri onem načinu zazidavanja, kakor je bil v navadi do tedaj. Mestni občini Ljubljanski se torej ne more očitati, ako si je najela posojila za taka večja javna dela, ki so se izvršila v interesu napredka mesta in v korist njegovega prebivalstva. Da se pa to ni moglo zgoditi brez zvišanja priklad, bo vsakdo, mislim, lahko sam izračunal, ne da bi mu bilo to še potreba posebej dokazovati.

Ali, gospoda moja, te priklade se niso tako naložile, kakor bi bil želel občinski svet Ljubljanski, in kakor se je njemu zdelo, da bi bilo jedino pravično in v zmislu socialnega davčnega zakonodajstva. Občinski svet Ljubljanski je hotel namreč varovati siromaka, malega obrtnika in pred vsem hišne posestnike, ki so po potresu l. 1895. zares prišli v velike kalamitete. On je torej nameraval stvar urediti tako, da bi

se priklada za male obrtnike in hišne posestnike prav nič ne povišala, temveč da bi se pustila pri dotedanjih 6%, in da bi se zvišala samo za večje davkopllačevalce. Tudi cesarska vlada je pritrnila temu stališču občinskega sveta Ljubljanskega; toda naš veleslavni deželni odbor pa temu ni pritrnil, menda zato, ker še ni prispel na stališče modernega socialnega davčnega zakonodajstva, temveč ima še vedno predpotopne nazore, da morajo vsi ljudje plačevati enakomerno davke, naj si imajo več premoženja ali manj. Tako se je tedaj zgodilo, gospoda moja, da so hišni posestniki in mali obrtniki po krivdi deželnega odbora obremenjeni z večjo priklado, kakor jim jo je bil namenil občinski svet Ljubljanski.

Gospoda moja! Očital je častiti gospod predgovornik tudi glede elektrarne — in to je ravno tisti konjič, katerega gospod poslanec Luckmann tako rad jaha, in katerega je že svoje dni kot član finančnega odseka bil zajahal, ko je mestna občina Ljubljanska bila prvič sklenila električno napravo — da je tukaj občinski svet ravnal zapravlljivo, češ, da ni bilo treba elektrarne ustanavljati. Kdor dandanes vidi, kako električna luč v Ljubljani funkcijonuje in kakošne komoditete so se ž njo ustvarile zlasti tudi v privatnih stanovanjih — kdor dalje ve, kako se Ljubljanski prebivalci dan za dnevom jeden za drugim priglašajo, da se jim vpelje električna luč v stanovanja, kdor premisli, kako važna in kako velikega pomena je električna luč tudi iz higijeničnih ozirov, ta bo pritrnil, da občinski svet ni napačno ravnal, ko je sklenil vpeljavo elektrike v Ljubljani. Da ni napačno ravnal, ampak da je ravnal v interesu prebivalstva Ljubljanskega, pa sledi tudi od todi, ker je plinova družba, takoj ko je občina oživotvorila svojo elektrarno, ceno plina, ki je do takrat bila silno visoka, in ki je, kakor nekateri trde, ki v tem oziru poznajo razmere v drugih mestih, tudi danes vedno še previsoka, znižala za celo tretjino. Dokler ni bilo mestne elektrarne, je plinova družba izrabljala svoje konsumente tako, da jim je kubični meter plina računila po 21 kr., med tem ko je lansko leto, ko se je bila vpeljala elektrika, znižala ceno kubičnemu metru na 14 kr! Gospoda moja, indirektni ta dobiček za Ljubljansko prebivalstvo mora tukaj tudi priti v poštev in jaz se le čudim, da častiti gospod poslanec Luckmann, kateremu moram dati spričevalo, da ima sicer skrb in srce za dobro Ljubljanskega prebivalstva, tega ni uvaževal, ko je občinskemu svetu Ljubljanskemu, ker je napravil elektrarno, očital zapravljivost.

Ad vocem: zapravljivost! Ali je res to zapravljivost, ako se je napravila elektrarna, o kateri že danes vemo, da bo mestni občini donasala dobiček? V prvem letu je občinski svet računil, da bo pri mestni elektrarni 12- do 15.000 gld. izgube zato, ker takrat, ko se je dne 1. januarja 1898 elektrarna otvorila, ni bilo niti jedno stanovanje priklopljeno na električno mrežo. Šele v teku leta so se pričele izvrševati inštalacije, pa ne zadosti hitro, ker je dotična tvrdka, ki je imela v prvem letu izvrševati inštalacije, imela premalo personala in vendar je namesto pričakovanih 12- do 15.000 gld. bilo koncem l. 1898. izgube samo

8000 gld. Torej nenavadno dobro se je elektrarna takoj v prvem letu obnesla. Kako pa je letos? Letos je proračun sestavljen na podlagi znižane cene električnega toka od 4 na 3 $\frac{1}{2}$ krajcarja in na podlagi tistih rabatov, ki se večjim konsumentom dovoljujejo in pri vsem tem, da se bo 200.000 gld. vnovič investovalo in da smo jako previdno proračunavali, kajti računilo se ni nič več, kakor da bo letos 1200 žarnic več priklopljenih kakor l. 1898., rezultuje iz proračuna vendar, da bo pri elektrarni l. 1899. samo 2000 gld. izgube. Jaz Vas pa zagotavljam, da je že danes z inštalacijami po privatnih stanovanjih toliko opraviti, da štirje inštalaterji ne morejo dela zadosti hitro zmagovati, in da se od dne do dne oglašajo toliko novih abonentov, da mestna občina že letos ne bo imela ne le nobene izgube, temveč da bo imela še celo dobiček, če tudi ne velik, ampak vendar dobiček. In, gospoda moja, če bo letos mesto pri elektrarni imelo že dobička, je temveč dobička pričakovati, da bo imelo takrat, kadar se bo otvorila električna cestna železnica, katera se bo čisto gotovo prihodnje leto dogradila, ker so pogajanja že tako daleč dospela, da bo že v začetku junija meseca imel občinski svet odločiti se glede oddaje koncesije. Takrat se bo rentabiliteta elektrarne še veliko bolj povišala. Torej, gospoda moja, jaz odvracam očitanje, da je občinski svet razsipno, potratno, zapravlljivo ravnal, ko je sklenil napravo elektrarne, temveč trdim z vsem prepričanjem, da bo elektrarna v veliko korist Ljubljanskemu prebivalstvu in v korist mestnim financam, in da je to tako podjetje, kakor vojašnica, vodovod in druge naprave, ki se dobro rentujejo in donasajo mestni občini lep dobiček.

Častiti gospod predgovornik, kateri sicer, ker na Gorenjskem stanuje, jako dobro ve, kako velik pomen ima promet, kateri provzročajo tuje, je danes nekako smešil prizadevanja mestne občine, da bi nekoliko več tujskega prometa v Ljubljano pritegnila. Jaz se morem temu le čuditi, ker vsakdo, ki količkaj pozna razmere — in on jih v tem oziru gotovo dobro pozna — bo pritrnil, da dežele, kamor se poleti priseli mnogo tujcev — bogatih tujcev, ki lahko kaj denarja pustijo v deželi — v narodnogospodarskem oziru najbolj napredujejo. Srečne so take dežele, ki imajo po narodi tako privabljivo silo, da tuje tja prihajajo, se oddihat in živeti v svežem zraku. Gotovo pa med te dežele spada tudi dežela Kranjska. Kdor na Gorenjskem vidi vse naravne krasote, ne more se jim prečuditi, kdor je bil kedaj v Postojnski jami, ne more zadosti laskavo in navdušeno se izraziti o prirodnih čudih, ki jih je videl pod zemljo, in, gospoda, kdor pride v Ljubljano samo in si lep poletni dan ogleda okolico, bo čisto gotovo priznal, da ima Ljubljana tako srečno lego, da so vsi predpogoji dani pritegniti nekoliko tujskega prometa nase. Ljubljana s svojo lego sredi dežele, od koder je nedaleč na Gorenjsko, v Postojno, na obali Jadranskega morja, v Trst in na Reko, do Cirkniškega jezera, je gotovo tako srečno izhodišče za izlete, kakršno se najde redkokje. Samo da se dosedaj za privabljenje tujcev nič storilo ni. Kaj pa je v tem oziru pred vsem potrebno? Da je mesto urejeno moderno, kajti dandanes bo vsak tujec raje šel v tak

kraj, kakor pa kam, kjer ni videti nobenega napredka in kjer žive ljudje še s predpotopnimi nazori. Dalje mora skrbljivo biti za prijetno bivanje, kajti le tedaj bo tujea, ki je kedaj bil v kakem kraju, mikalo, da pride še drugič tja in da se bo mogel o kraju tudi pohvalno izreči nasproti prijateljem in znancem, ki tudi hodijo vsako leto na taka potovanja. Zato je pred vsem treba skrbeti za dobra prenočevališča, za dobre hotele. Tudi v tem oziru se trudi mestna občina Ljubljanska. Pač ne more nič storiti iz lastnih sredstev, zato pa je občinski svet incejativno poprijel, da se tudi v tem oziru kaj stori. Pa tudi tlak, ki bo imel za nasledek večjo snažnost, je nekaj, kar bo dobro uplivalo glede tujskega prometa.

Vsega tega je treba, da se privabijo tujci. Častiti gospod poslanec Luckmann pa je drugega mnenja. On misli, da so nemški napisi po deželi tisto sredstvo, katero bo tujce vabilo k nam. V tem oziru se on silno moti. Ne nemški napisi, ne jezikovne uredbe, ampak udobnost življenja in krasota prirode je tisto, kar privablja tujce. Če bi napisi odločevali, potem bi noben Nемеc ne hotel potovati v Italijo, ali napraviti izlet na Ogrsko, na Balkanski polotok, v Zagreb, v Beligrad. Pa vendar potuje vsako leto že jako veliko Nемеcev v te kraje. Gospoda moja, na Nемеškem so pa tudi posebna podjetništva — jedno v Lipskem, drugo v Berlinu — ki vsako leto podvzemajo velike skupne izlete v dežele, kjer ne najdete nobenega nemškega napisa, kjer so napisi, ki jih izletniki večinoma še čitati ne znajo, namreč na — Rusko. Do Urala, na Kavkaz, na Krim potujejo Nемеi vsako poletje v celih jatah. Seveda je pa tam, kamor pridejo, preskrbljeno za dobra prenočevališča, za dobre hotele.

Torej nikar ne mislite, gospoda moja, da bo Ljubljana, ako bomo povsod napravili nemške napise, in da bo dežela naša, ako jej damo nemški natir in jo z nemško barvo prebarvamo, privabila tujcev. To ni resnica. O tem sem se prepričal sam, ko je pred par leti bil tukaj nek vladni svetnik iz Halle in sem ga vodil po naši deželi. Rekel mi je: «Kako lepo je pri vas! Kaj takega bi si nikdar ne bil mislil. Pripovedoval bom to tudi drugim in verjemite mi, da bodo, mesto samo na Tirolsko, prihajali moji rojaki tudi k vam na Kranjsko». Našel je, da so naši ljudje postrežljivi in nič ga ni jezilo, da, znajoč samo nemški jezik, se ni mogel mnogokrat pogovoriti z njimi v svojem materinem jeziku.

Govorilo se je tudi, da je po potresu več Nемеcev odšlo iz Ljubljane zaradi radikalizma pri občinski upravi. Gospoda moja, to je bajka, ki se je čitala po nemških listih, ki pa ni resnična. Res je, da je nekoliko bojazljivih, strahopetih ljudi odšlo taktat iz Ljubljane in da se niso več vrnili; toda teh ljudi in rodbin je bilo tako malo, da o tem še govoriti ni vredno. To pa niso bili samo Nемеi, temveč bilo je tudi Slovencev med njimi! Res pa je, in to dokazujejo poizvedovanja mestnega magistrata in štetje, ki se je pred nekolikim časom v poskušnjo izvršilo, da se prebivalstvo našega mesta rapidno množi in da nasproti 30.000 prebivalcev, katere smo imeli po poslednjem ljudskem štetju, ima Ljubljana sedaj že približno

38.000 prebivalcev, seveda z Vodmatom, ki se je vteloil, ki pa ni dal več kakor 3500 prebivalcev. Iz tega je torej razvidno, da je neresnično, da delovanje občinskega sveta odganja tujce in da bi se zaradi tega morebiti ljudje iz Ljubljane izseljevali; temveč vidno je, da tujci celo uvažujejo delovanje občinskega sveta, ki je namerjeno na rast mesta.

Ako, gospoda moja, še nekoliko besed izpregovorim, storil bom to, da raztresem nekatere trditve, ki so se slišale v poslednjem času. Tem trditvam sicer ne pripisujem velike važnosti, ker so bile izrečene v strankarskih glasilih za časa dopolnilnih volitev. Rado se je namreč agitovalo s tem, da bo mestna občina Ljubljanska v kratkem morala povišati priklade, in sicer tako povišati, da bodo še jedenkrat tako visoke, kakor danes. Gospoda moja, to je največja zlobnost, katero si morem misliti. V današnjem poročilu in v aktih, katere je občinski svet odstopil deželnemu odboru v presojo in pretresanje, je jasno dokazano, da se ni treba bati, da bi se v doglednem času priklade zvišale, da! jaz celo pravim, da jih morebiti sploh ne bo treba zvišati, ker bodo tiste naprave, katere je mestna občina Ljubljanska z investicijo posojil ustvarila v kratkem času brez bremen prešle v last mestne občine. Ko pride ta srečni čas, pa ne bo več treba misliti na zvišanje priklad, temveč mogoče jih bo morebiti celo znižati. Torej jaz le zagotavljam, kakor se je deželni odbor sam po svojem referentu prepričal in kakor se je v finančnem odseku celo pohvalno omenilo, da je mestna uprava solidna, vzorna; da se jej ničesa ne more očitati, da je vsak krajcar na svojem mestu in da nikdar denar ne leži mrtev v mestnih blagajnicah. Sklicujem se v tem oziru na gospoda referenta v deželnem odboru, sklicujem se na deželni odbor, katerega sem kot župan ljubljanski prosil, naj da večkrat izvršiti nadzorstvo nad mestnim gospodarstvom. S temi besedami sklepam, priporočujoč, da sprejmete predlog finančnega odseka. (Odobranje v središči. — Beifall im Centrum.)

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec Luckmann ima besedo.

Abgeordneter Luckmann:

Ich möchte dem Zeugnisse, welches sich der Herr Bürgermeister ausgestellt hat, nicht entgentreten, aber doch ein paar Worte erwidern bezüglich des elektrischen Werkes. Ich würde glücklich sein, wenn in ein paar Jahren der Herr Bürgermeister fände, daß meine Befürchtungen unbegründet waren. Ich glaube es aber nicht. Jede neue Sache gefällt ja im Anfange und wird von vielen Leuten eingeführt, aber ich habe von vielen gehört, daß sie, als es zum Zahlen kam, erklärten, daß es ihre Mittel nicht erlauben, die elektrische Beleuchtung weiter zu führen. Die Gemeindeverwaltung begünstigt das Elektrizitätswerk, indem sie einen weit höheren Betrag für die Stadtbeleuchtung einstellt, als solcher in früherer Zeit nötig war und das Blut dem elektrischen Betriebe creditirt, die Beleuchtung ist jedoch nicht besser geworden, und es ist eine Geschmack-

sache, das Geld aus einem Sacke zu nehmen und in den anderen Sack zu geben, der Erfolg wird dadurch nicht gebessert; da jedoch das Unternehmen bereits besteht, so wollen wir nur die weiteren Erfolge abwarten.

Was das Gas betrifft, so mußte die Fabrik seinerzeit der Stadtgemeinde Laibach das Gas um die Gesteungskosten liefern. Nachdem dies aufgehört hat, in Folge Vertragskündigung seitens der Stadtgemeinde, so ist die Fabrik in der Lage, das Gas billiger abzugeben; übrigens hat sie auch Abschreibungen gemacht. Nachdem die Verpflichtung der Lieferung des billigeren Gases für die Gemeinde aufgehört hat, kann die Fabrik den Privatconsumenten das Gas billiger geben.

Bezüglich des Fremdenverkehrs theile ich die Ansicht des Herrn Bürgermeisters und glaube, daß die Laibacher es mit Freude begrüßen würden, wenn er sich bemühen will, in Laibach ein modernes Hotel zu errichten, nur glaube ich, daß die Gemeinde nicht ein solches Unternehmen selbst machen und noch weniger die Verwaltung führen kann. Andererseits muß ich bemerken, daß es ein Unterschied ist, wenn die Deutschen im Auslande keine deutschen Aufschriften finden, als wenn dies in Laibach der Fall ist, wo so viele Deutsche wohnen, welche sich durch das Vorgehen der Gemeinde sicherlich gekränkt fühlen müssen.

Ich wünsche, daß meine Besorgnisse bezüglich der finanziellen Gebarung der Gemeinde unbegründet sein mögen, und wir wollen die Resultate abwarten. Ich schließe, und nach Verlauf von ein paar Jahren, verehrter Herr Bürgermeister, wollen wir darüber und bezüglich des Electricitätswerkes wieder sprechen.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, — gospod poročevalec?

Poročevalec Višnikar:

Ne!

Deželni glavar:

Preidimo torej na glasovanje.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogom finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Poročevalec Višnikar:

Predlagam tretje branje.

Deželni glavar:

Gospod poročevalec predlaga tretje branje.

Gospodje, ki pritrjujejo predlogom finančnega odseka v celoti, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljnja točka je:

10. Ustno poročilo finančnega odseka o peticijah, in sicer:

a) o prošnji posestnikov iz vasi Lobčec, občina Zalina, za podporo za zgradbo vodnjaka;

10. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über Petitionen, und zwar:

a) der Zusassen aus der Ortschaft Lobčec, Gemeinde Schalna, um Subvention behufs Errichtung eines Brunnens;

Poročevalec dr. Papež:

Visoka zbornica! Posestniki iz vasi Lobčec, občina Zalina, prosijo za podporo za napravo vodnjaka. V prošnji pravijo, da so imeli skoz 40 let na koncu vasi neko mlako, katera je služila za napajanje goveje živine in da so tam tudi perilo prali in deloma rabili to vodo tudi za kuhanje. V zadnjem času pa se jim je sila zgodila od sosedov Zagradčanov, ki so prihruli na ta prostor in izkopali globok jarek, tako da je mlaka iztekla. Tožili so svoje sosedo, pa stvar je zanje neugodno izpadla, kajti izgubili so v civilni pravdi celi zahtevk, vrh tega pa so morali plačati 275 gld. sodnijskih troškov. Sedaj morajo vodo eno uro daleč voziti na svoj hrib. Ker se tukaj gre le za rekonstrukcijo mlake, ali prav za prav, kajti mlaka bi se pač sedaj zopet ne napravila, ker je to preprimitivno, samo za nabiralnik za napajanje živine, katere imajo prosilci povprek leto za letom, in sicer 60 glav goveje živine, 50 prešičev, mislim, da je to le naprava, ki bi veliko manj stala, kakor vodnjak po pripoznanih tipih, katere ima deželni odbor v registraturi. Mislim torej, da se bo deželni odbor na to oziral, da je tem ljudem napajališče prepotrebno in glede na to je finančni odsek sklenil, da predlagam:

«Deželni zbor naj sklene:

Predležeča prošnja posestnikov iz vasi Lobčec, okraj Litija, za podporo v svrhu naprave vaškega napajališča se izroča deželnemu odboru v rešitev.»

Deželni glavar:

Gospod poslanec Košak ima besedo.

Poslanec Košak:

Tukaj se gre za dobavo vode za kraj, ki je vode res nujno potreben. Ta vas leži na hribu in ima celo uro do vode. Imeli so jo prej v bližini v neki luži na koncu vasi, pa prišli so sosedo, ki so lužo zasuli in posledica je bila, da je pri tej priliki bil en človek ubit. Sedaj torej nimajo nobene vode, in prosil bi zato, da bi deželni zbor naročil deželnemu odboru poskrbeti, da pride inženir, ki itak večkrat potuje na deželno cesto proti Krki, ob taki priliki brzkomo goče v vas Lobčec, da bo prav kmalu dobila vodnjak.

Deželni glavar:

Zeli še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, — gospod poročevalec?

Poročevalec dr. Papež:

Ne!

Deželni glavar:

Preidimo torej na glasovanje.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljnji točki:

b) slovenskega delavskega stavbnega društva za podporo v svrhu pokritja upravnih stroškov;

b) des slovenischen Arbeiter-Bauvereines in Laibach um Subvention zur Deckung der Verwaltungskosten;

in

c) o prošnji dramatičnega društva v Ljubljani za izvanredno podporo 1500 gld.;

c) des dramatischen Vereines in Laibach um Bewilligung einer außerordentlichen Subvention per 1500 fl.,

odpadeta, ker se finančni odsek o njih še ni posvetoval.

Torej pride na vrsto:

d) občine Planina pri Vipavi za podporo za zgradbo nove občinske poti od vasi Dolenje do Britih.

d) der Gemeinde Planina bei Wippach um Subvention behufs Errichtung eines neuen Gemeindeweges von der Ortschaft Dolenje bis Britih.

Poročevalec ces. svetnik Murnik:

Visoki zbor! Občini Planina pri Vipavi dovolilo se je l. 1890. za zgradbo nove občinske poti od državne ceste do vasi iz kredita za cestne zgradbe prispevek

1000 gld. Proračun je bil sestavljen na 8723 gld. 66 kr. ali pomnožil se je na nekoliko čez 10.000 gld. Ljudje so omenjenih 1000 gld. porabili za umetna dela in se pri zgradbi te 2500 m dolge ceste, od katere je sedaj polovica zgrajena, zadolžili za 616 gld., razun tega so pa imeli še 2500 delavskih dnin in 375 dnevnikov, kar je v denarjih 3625 gld. vredno. Torej so dosedaj za to cesto izdali 5241 gld. Potrebujemo pa še v denarji najmanj 2200 gld. Ker so pa naredili razne druge potrebne stvari in je trtna uš uničila njih vinograde, ki so jim bili glavni vir dohodkov, zato sami ne morejo teh stroškov zmagovati. Stara pot tam je pa taka, da potrebujejo tri, štiri do pet parov priprege, ako hočejo katero stvar v svojo vas spraviti. Tudi troški za napravo ceste ne zadenejo vseh občanov, ampak samo en del, namreč vasi Britih, Gorenja vas, Kobali in Dolenja vas, med tem ko vzdržuje drugi del, ki ne bo te poti rabil, občinsko pot iz Dolenj v vasi Bačarje, Uštini, Štrancarji in Marci v izmeri 3650 m. Vseh potov pa imajo občani v Planini vzdrževati 15.040 m. Oni v svoji prošnji pravijo, da so res tam tudi okrajne, deželne in državne ceste, za katere morajo naklade plačevati, katerih pa oni prav za prav nič ne rabijo in zato prosijo, da se jim za izvršitev omenjene ceste še nekoliko podpore dovoli.

Finančni odsek je priznaval, da je prošnja popolnoma utemeljena in da si ta občina nikakor ne more drugače pomagati, kakor če bi se jej zopet nekoliko podpore dovolilo, kajti gotovo se bo morala zopet za nad 1000 gld. zadolžiti, tako da bo potem za to cesto imela čez 1600 gld. dolga. To je pa za tako malo občino jako veliko, posebno če se pomisli, da imajo vzdrževati čez 15.000 m drugih potov in z ozirom na to nasvetujem v imenu finančnega odseka ter priporočam visoki zbornici prav toplo v sprejem sledeči predlog:

«Deželni zbor naj sklene:

Občini Planina pri Vipavi dovoljuje se za preložitev ceste, katera bi od državne ceste vodila v občino, še 1000 gld. podpore, katero je izplačati iz kredita za cestne zgradbe v onih rokih, katere bode deželni odbor za primerne spoznal.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali. Gospodje poslanci, ki se strinjajo s predlogom finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Glede na pozno uro bomo za danes končali.

(Klici: — Rufe: «Dobro, dobro!»)

Prihodnja seja je v torek dne 9. t. m. ob 10. uri dopoludne, in sicer pride na dnevni red kot prva točka

utemeljevanje samostalnega predloga gospoda poslanca Šubica, ki je natiskan v prilogi 58. Kot druga točka pa pride proračun deželnega zaklada, katerega treba prej rešiti, kakor to, kar je danes izostalo. Potem pa pridejo na dnevni red točke 10. b, 10. c, 11. in 12. današnjega dnevnega reda. Mislím, da bo to za prihodnjo sejo popolnoma zadosti.

Naznaniti mi je še, da ima finančni odsek sejo danes popoldne ob pol 5. uri, in komasacijski odsek v ponedeljek dne 8. t. m. ob 4. uri popoldne. Drugi odseki nimajo sej.

Sklepam sejo.

Konec seje ob 2. uri 30 minut popoldne. — Schluss der Sitzung um 2 Uhr 30 Minuten Nachmittag.

